

SOPENKORPI

tilasuunnitelma osana Lahden Sopenkorven alueen elävöittämistä

Leea Koskinen
Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Sisustusarkkitehtuuri
Opinnäytetyö
Kevät 2006

2/10/15

tiivistelmä

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Sisustusarkkitehtuurin sv
Opinnäytetyö, 75 sivua
Sopenkorpi
Kevät 2006
Leea Koskinen

Opinnäytetyöni tavoitteena oli suunnitella toimiva, ympäristöönsä istuva ja alueen uutta imagoa edustava työtila ja asunto Sopenkorven vanhaan teollisuusrakennukseen. Työssäni käyn läpi alueen historiaa, vaihteita, nykytilannetta ja suhdetta Lahden kaupunkiin. Käyn esimerkkikohteiden kautta läpi uudelleenkäytön yleisiä piirteitä ja pohdin korjausrakentamisen merkitystä uudelleenkäyttösuunnitelmissa. Pohdin Sopenkorven uudelleenkäytön eri mahdollisuuksia ja toimintojen muotoutumista alueelle. Esitän yleisen aluesuunnitelman pohjakuvin ja tunnelmakuvin.

Aluetutkimukseni perusteella suunnittelen työtilan ja asunnon yhteen Sopenkorven vanhoista teollisuusrakennuksista. Korostan työtilan suunnittelua. Eri luonnosten ja tilaratkaisujen kautta esitän tilasuunnitelman työtilan ja asunnon osalta pohjakuvin, materiaalein ja esityskuvin. Valaistus- ja rakennesuunnitelmat toteutan työtilan osalta.

Avainsanat: korjausrakentaminen, teollisuustila, uudelleenkäyttö, lasirakenne

abstract

Lahti University of Applied Sciences
Institut of Design
Faculty of Design
The Facility of Interior Architecture
Graduation project, pages 75
Sopenkorpi
Spring 2006
Leea Koskinen

The aim of this study was to design a functional workspace in an old industrial building that would fit in to its environment and represent the new image of the Sopenkorpi area. The study covers some of the history and major developments of the area, its current situation and its relationship with the town of Lahti. By using examples of actual locations I analyse some general aspects of reconstruction and its function in area redevelopment projects. I analyse the different opportunities reconstruction offers and which opportunities the Sopenkorpi area can provide. I present a general design for the area with sketches and images.

Based on the study of the Sopenkorpi area, I design a workspace and an apartment in one of the old industrial buildings in Sopenkorpi, the emphasis being on the design of the workspace. Different solutions for the workspace and apartment design are illustrated through plans, materials and pictures. Lighting and building plans are presented for the workspace.

Keywords: reconstruction, industrial facility, alterations, glass structure

JOHDANTO

2 TEHDASALUEIDEN UUELLEENKÄYTTÖ

tehdasalueiden uudelleenkäyttö ilmiönä
esimerkkejä ulkomailta
uudelleenkäyttöesimerkkejä Suomessa
yleisiä periaatteita

3 KORJAUSRAKENTAMISEN JA UUELLEENKÄYTÖN PERIAATTEISTA

4 SOPENKORVEN PIENTEOLLISUUSALUEESTA VAIHTOEHTOKULTTUURIN KESKUKSEEN

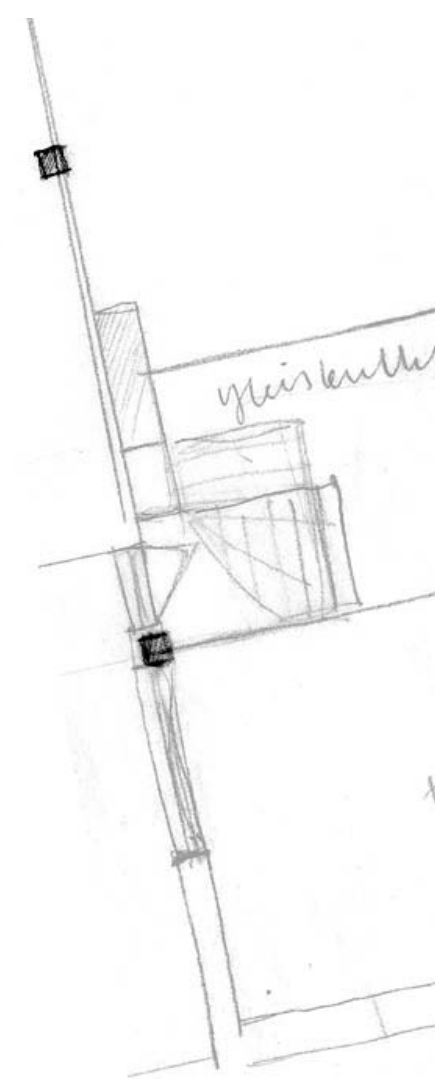
esittely
vaiheet
alueen nykytila ja tulevaisuus
alue osana Lahtea
mahdollisuudet
kohderyhmän kartoitusta

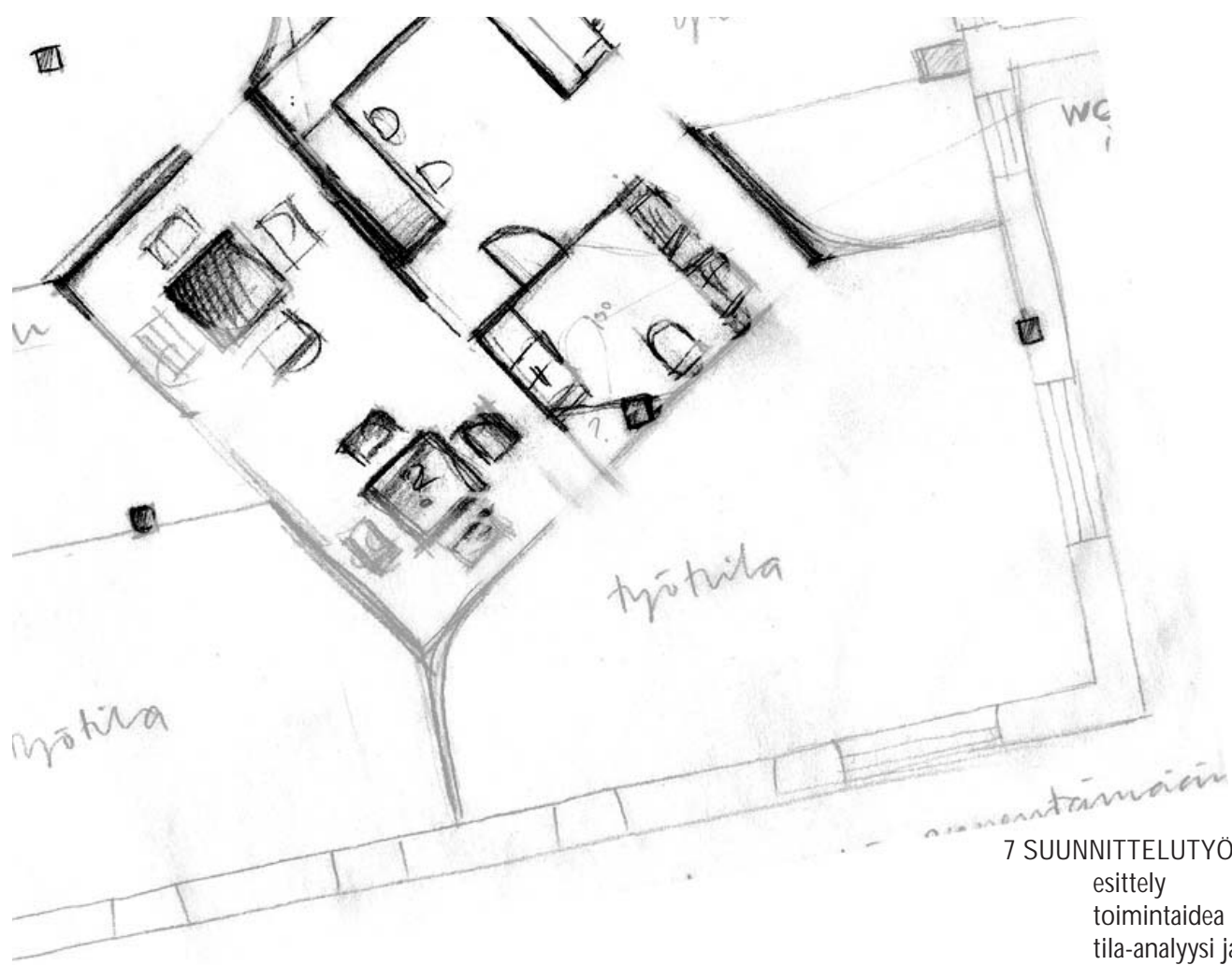
5 TAVOITTEET JA RAJAUS

toiminnalliset tavoitteet
tyyli ja tunnelma
taloudellinen realismi
toteutuksen taso

6 SOPENKORVEN ALUEEN UUELLEENKÄYTTÖSUUNNITELMA

alueen analyysi
toiminnan ideointia
aluesuunnitelma

7 SUUNNITTELUYÖN KOHDE

esittely
toimintaidea
tila-analyysi ja tilaohjelma

8 TILASUUNNITELMAN MUOTOUTUMINEN

9 TILASUUNNITELMAN ESITTELY

10 ARVIOINTI JA JATKOKEHITYS

LÄHTEET

LIITTEET

JOHDANTO

Kiinnostukseni Sopenkorven teollisuusalueeseen on herännyt lukuisilla sunnuntaikävelyillä alueella. Siellä itse idea alueen uudelleenkäytön pohtimisesta alkoi, koska tunnelma Sopenkorvessa on aito ja erilainen. Tilasuunnitelmani pohjana on alueen ja sen mahdollisuuksien tutkiminen. Sopenkorven alue on jo pitkään ollut hiljainen ja ränsistymässä, ja nyt olisi aika hyödyntää koko aluetta ja sen kauniita rakennuksia. Sopenkorven mahdollisuuksia kartoittaessani olen haastatellut kaupungin arkitekhtejä ja tutkinut sen historiaa ja suhdetta Lahden tulevaisuuden näkyymiin. Tutkimuksen pohjalta valitsen alueelta yhden rakennuksen, johon toteutan uudelleenkäyttösuunnitelman, joka pohjautuu alueen mahdollisuuksiin.

TEHDASALUEIDEN UUELLEENKÄYTTÖ

tehdasalueiden uudelleenkäyttö ilmiönä

Suomessa kuten ulkomaillaakin on yhä enemmän kiinnitetty huomiota hiljeneviin tehdasrakennuksiin ja niiden ympäristöihin. Teollisuusympäristöjen kulttuurillinen arvo on noussut niiden huvetessa ja uudelleenkäytön mahdollisuuksille on avattu silmät. Tehdasrakennuksia on muutettu asunnoiksi, studioiksi, työhuoneiksi, liiketiloiksi, museoiksi ja liikuntasaleiksi. On vielä kuitenkin paljon mielenkiintoisia alueita, joille pitäisi tehdä jotain, ja joita ei toivoisi hävitettävän.

Suuntaus sai lähtönsä *New Yorkin Sohon* alueelta 1950-luvulla, jolloin taiteilijat saivat halvalla työ- ja asumistiloja vanhoista tehtaista. Vuokra oli halpa, tilat isoja ja tiloihin tuli etenkin paljon valoa. Tämän mahdollisti Sohon teräsrakenteiset tehtaot, joissa isot ikkunat. Muutto tehtaisiin oli myös sosiaalipoliittinen kannanotto, reaktio yhteiskunnan asettamaa perheidylliä vastaan. Tuolloin menestys merkattiin talolla, puutarhalla, autolla ja perheellä.

Nykyisin näissä isoissa tehdasasunnoissa lofteissa asuminen on eliitin etuoikeus, ja loftit arkkitehtien ja suunnittelijoiden suuri kiinnostuksen kohde. On aika vaikea kuvitella niitä alkuperäisiä olosuhteita ja ajatuksia, joita 50-luvulla Sohossa oli. Siitä eteenpäin loft-asumista on ympäri maailmaa markkinoinut media. Lehdissä kuvattiin taiteilijoita työhuoneissaan ja myöhemmin arkkitehtien suunnittelemissa eliitin loft-asuntoja. Nopeasti kehittyviä kaupunkeja oli New York, Berliini ja Lontoo. Helsingissä suuntaus on vielä aika uutta, mutta nopeasti etenevää. (Field & Irving 1999, 10-11)

Tehdasrakennusten uudelleenkäytöstä on siirrytty ajattelemaan niiden kulttuuriympäristöä laajemmin. Teollisuusympäristöjä suojeltaessa on alettu puhua käsitteestä teollinen maisema kattamaan yhä laajempia alueita monen ikäisine ja erilaisine teollisuusrakennuksineen. Monet rakennukset ovat niin teknisiä, että ne voisi luokitella enemmänkin koneiksi kuin rakennuksiksi. Näiden tilojen uudelleenkäyttö on hyvin vaikeaa. Pelkästään rakennusten säilyttäminen ei riitä, vaan joissain tapauksissa halutaan säilyttää myös niiden

sisältämä tieto. Alueet muutetaan museoiksi ja alkuperäistä toimintaa yritetään elvyttää esittelymielessä. Suomessa tällaisia paikkoja ovat mm. Leineperin ruukin tiilenteko ja Jyrkkäkosken pajat sepineen. Mennyttä taitoa ja elämää halutaan esitellä ja antaa kuvaa teollisuuden ensivaiheista Suomessa. (Knapas 1999, 145-150)

Tehdasalueet ovat osa rakennusperintöämme, jotka tuovat paikan identiteetin ja juuret näkyväksi. Sen kautta oppii ymmärtämään muutosilmiöitä ja kulttuurillista perustaa. Tehdasrakennuksilla ja teollisilla yhdyskunnilla on jo arvostettu asema arkkitehtuurin historiassa. Monet tunnetut arkkitehtimme ovat olleet luomassa teollisuusympäristöjä. Viime aikoina ne ovat vakiinnuttaneet asemaa myös kulttuuriympäristönä ja osana suomalaista identiteettiä. (Lounatvuori & Putkonen 2001 112-114)

”Toimiva teollinen maisema on jatkuvasti dynaaminen ja elävä. Suojelun tehtävä ei olekaan ensisijaisesti hillitä vaan hallita muutoksia. Tarpeettomaksi jäänyt teollinen alue, jos halutaan suojella tai museoida, repäistään joka tapauksessa irti luonnollisesta kehityskaaresta.” (Knapas 1999, 145)

On harvinaista suojella koko tehdasaluetta ja sen toimintaa. Yleisesti tehdasalueilla suojellaan rakennusten julkisivu, jos sitäkään. Tämä antaa laajat, vapaat kädet suunnittelijalle uudelleenkäytön suhteen. Kun halutaan säilyttää rakennuksessa historian tuntua, aistia aikaisempia käyttötarkoituksia, on tärkeää ottaa selvää rakennuksen historiasta ja sen vaiheista voidakseen tuoda esiin piirteitä, jotka ovat olleet tärkeitä rakennukselle ja sen hengelle. Usein kyllä rakennus on kokenut niin monia muutoksia vuosien varrella, että pitää miettiä onko mielekäästä edes palauttaa alkuperäisiä käyttötarkoituksia. Rakennuksessa voidaan myös näyttää kaikkien vaiheiden kirjo tai luoda ihan uusi ympäristö vanhan rinnalle.

Maailmalla tehdasalueiden rikkautta on jo alettu ymmärtää meitä aikaisemmin. Tarkasteluni kohteeksi nousee eripuolella maailmaa sijaitsevat, erilaiset kohteet. Valitsin esimerkiksi eri käyttötarkoituksessa olevia kohteita, joissa on jotain mielenkiintoisia elementtejä sekä oivallisesti käytetty vanhoja rakenteita ja tunnelmaa.

Englannissa Liverpoolissa on mielenkiintoinen satama-alue Albert Dock. Albert Dock, vanhimmat osat rakennettu vuonna 1846, oli aikoinaan vilkas satama-alue, jossa oli suuria varastorakennuksia rahtitavaralle. Satama-alue oli kuitenkin suunniteltu suurille purjelaivoille eikä ajan myötä tulleille höyrylaivoille ja rahtilaivoille. Aikoinaan upea mestariteos, Albert Dock sulkeutui vuonna 1972, jättäen Liverpoolin satamaan tyhjäksi komeita tiilirakennuksia. 1980-luvun alkupuolella Arrowcroft Investmentyritys näki alueen mahdollisuudet. Suunnitelmien tultua laadituksi vuonna 1982, alkoi alueen työ vaiheittain. Satama-alueen valmistuttua vuonna 1988 alkoi alueen uusi elävä kausi. Alue muuttui vilkkaaksi liikekeskukseksi ja perinnenähtävyydeksi. Alue on Liverpoolin suosituimpia, museot, kaupat, ravintolat ja yöelämä vetää ihmisiä puoleensa ulkomaita myöten. (www.albertdock.com)

Albert Dockin alue on mielenkiintoinen laajan kokonsa vuoksi. Satama-alueen suuret muutokset ovat suunnittelijaltaan vaatineet vahvaa näkemystä lopputuloksesta. Lopputulos on muuttanut kaupungin ilmettä ja imagoa. Nyt alue on joka turistin nähtävyydelliställä.

esimerkkejä ulkomailta

Albert Dock

kuva 1

kuva 2

kuva 3

kuva 4

Baker suklaatehdas

Yhdysvalloissa Bostonin keskustan tuntumassa on toiminut suklaatehdas vuoteen 1965 asti. Vuonna 1765 aloittanut suklaatehdas on vuosien saatossa laajentunut uusien tehdasrakennusten myötä. Alue muodostaa rikkaan kokonaisuuden eriaikaisista rakennuksista. Välillä sotien aikana tehtaan toiminta oli seisoksissa, koska suklaan tuonti oli kiellettyä ja salakuljettaminen, jota myös tehtiin, hyvin vaikeaa. Monien vuosien ajan tehtaan myyntivaltti oli suklaapatat, joista sen ajan herkkua kaakaojuomaa valmistettiin.

Pitkän tyhjillään olon jälkeen 1980-luvun puolessavälissä *Keen Development Corporation* otti työnsä tehdasalueen kunnostamisen. Alueen kolme rakennusta remontoitiin kahdessa vaiheessa. 1700-luvun suklaatehtaasta syntyi 133 asuntoa. Asunnoiksi muuttamisessa on pidetty mielessä rakennuksen historia ja sen tuntu rakennuksessa, mutta samalla myös asumisen vaatimukset ja tarpeet. Lopputuloksena on keskihintaisia asuntoja, joissa on kaikki asumismukavuudet ja lisänä rakennuksen historian häivähdyksiä. (www.bakerchocolatepts.com)

Mielekkäintä suklaatehtaan muutoksissa oli vanhojen rakenteiden näkyvyys sisustuksessa. Asumismuotoon muuttaminen vaatii paljon muutoksia, mutta näkyville oli jätetty seinäpintoja, kattopintoja, portaikkoja. Mukavaa oli myös hintataso. Rakennusta ei tehty vain rikkaille, vaan kaikille mahdolliseksi.

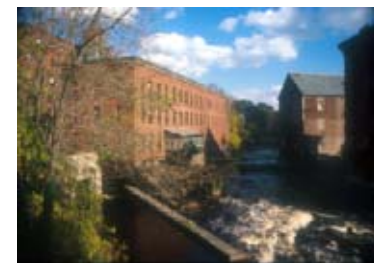
kuva 5

kuva 6

kuva 7

kuva 8

Brandts

kuva 9

Tanskassa Odensessa on esimerkki vaatetehtaan muuttamisesta kulttuurikeskukseksi. Brandts vaatetehtas sulkeutui vuonna 1982 oltuaan vuosisadan ajan Odensen suurimpia työllistäjiä. Tehtas ja sitä ympäröivä alue on ollut kuin kaupunki kaupungissa. Tyhjillään alue oli viisi vuotta, jonka jälkeen kaksi liikemiestä tuli ostamaan osan alueesta laajat tulevaisuuden mielikuvat mielessään. (www.uk.brandts.dk/wm139847)

Brandts on muutosten myötä saanut hyvinkin modernin ulkoilmeen uusine lisärakennuksineen ja piha-alueineen. Rapatut seinät ja ruutuikkunat ovat viite menneeseen. Vanhan tehtaan sisäosia on kuitenkin muutettu hillitysti. Alueella toimii nykyisin kolme museota, gallerioita, kahvila ja taidekirjakauppa.

Uudelleenkäyttöesimerkkejä Suomesta

Suomessa nopeasti hiljenevät tehdasalueet ovat luoneet paljon sekä mahdollisuuksia että paineita alueen uudelleenkäytölle. Nyt rakennusten ja ympäristön merkitystä arvostetaan, tätä arvostusta ei tavattu vielä parikymmentä vuotta sitten, jolloin suurimmat osat käyttämättömistä tehdasalueista purettiin asuinrakennusten tieltä. Kaupungeille syntyy myös paineita kehittää hiljeneviä alueita. Muutokset ovat usein suuria ja tarvitaan suuria määrärahoja suurempien hankkeiden toteuttamiseksi. Monet kaupungit ovat onneksi huomanneet, että satsaus kannattaa ja on pidemmällä aikajanelalla katsottuna jopa edullisempaa, kaupunkikuvallisista arvoista puhumattakaan.

Suurimpia uudelleenkäytön esimerkkejä Suomessa on *Kaapelitehdas Helsingin Ruoholahdessa*. Kaapelitehdas oli aikoinaan kolmannen rakennusvaiheen valmistuttua vuonna 1954 maan suurin rakennus. Lattiapinta-alaa oli 55800 m². Kalkkielektritehtaassa oli isot hallit ja kantavat pilarit. Vuosien mittaan kaapelitehtaan tiloja muutettiin paljon tuotannon mukaan. Välipohjia lisättiin ja poistettiin, isojen hallien käyttö muuttui tekniikan mukana. Tehdaselämän muutos, joka ennen oli ollut niin täysipäiväistä työvuoroinen, perunapalstoinen ja päivähoitoineen, tapahtui 1960-luvulla, kun ihmisiä alkoi muuttaa kaupunkiin ja teollisuus pois kaupungista. Kaupunki suhtautui nihkeästi teollisuuteen ja kokonaisia teollisuuskortteleita hävitettiin asuinrakennusten tieltä. Myös 1980-luvulla Ruoholahdesta suunniteltiin asuinalueita, kun tehtaan kehitys hiljeni ja vuoteen 1990 mennessä Nokia lopetti tehtaan toiminnan. (Högström 2001, 5-12)

Toiminnan tehtaassa hiljetessä vuokrasi Nokia tiloja edullisesti. Taiteilijoilla oli työhuoneista pulaa. Kulttuuriasiainkeskus känsi taiteilijoiden puhelut Nokialle. Kaapelitehtaan nykyisen toiminnan sanotaankin syntyneen sattuman kautta. Monien suunnitelmien

ja kaavailujen jälkeen, tehtaan lopulliset suunnitelmat perustuivat koko rakennuksen ja sinne virinnee toiminnan suojelemiseen ja kehittämiseen. Ei ollut syytä purkaa tervettä rakennusta. (Högström 2001, 5-12)

1990-luvulla alkoi tehtaan kunnostaminen kulttuurin käyttöön. Sisätilat ovat monelta osalta muuttuneet todella paljon, rakennus on saanut asianmukaisen palo-osastoinnin, kaikki tarvittavat poistumistiet lisätty ja kantavat rakenteet tarkastettu. Ravintolat, museot ja opetustilat ovat vaatineet omat muutoksensa, mutta rakennuksen hengen voi vielä aistia siellä kävellessä. (Högström 2001, 5-12)

Suotavaa kuitenkin olisi, jos Kaapelitehtaalla kävellessä voisi vielä enemmän aistia menneiden vuosien tiivistä työtahtia, kaapeleiden valmistusta ja tehtaan tunnelmaa käsittelemättömistä seinistä, pitkistä käytävistä ja isoista halleista. Harmillista on, ettei vanhoja kellokortteja, seinäkelloja eikä muitakaan alkuperäisiä laitteita jätetty paikoilleen muistuttamaan tehtaan toiminnasta. Mutta onneksi ne ovat säilössä tehtaan kellarissa, osassa joka on tehtaan alkuajoista kaikkein muuttumattomin, mutta sinne ei valitettavasti vierailija pääse.

Kaapelitehtaalla toimii nykyään kolme museota, tanssikeskuksia ja monta galleriaa. Siellä on taidekoulutuksen tiloja, liikuntasaleja, myymälöitä, ravintola, työtiloja ja vuokrattavia saleja. Se on niin haluttu paikka, että jokaista työtilaa kohti jonottaa 10 uutta hakijaa. Vallilan korjaamoihin ollaan samalla konseptilla kaavailemassa lisää vastaavia tiloja.

Finlayson

Edustava esimerkki uudelleenkäytöstä on *Tampereen Finlaysonin alue*. Finlaysonin rakennukset ovat olennainen osa Tampereen kaupunkikuvaa ja sen teollista historiaa. Puuvillatehdas monine rakennuksineen muodosti Tampereen alueelle oman yhdyskuntansa. Finlaysonin sydän on vanha tehdas, joka muodostui kolmesta rakennuksesta. Sen ympärille rakentui muita tehdasrakennuksia, jotka ottivat käyttövoimansa Tammerkuksesta. (Rakennusperinnön tulevaisuus 2004, 80-82)

Finlaysonin alue oli tehtaan lopetettua kaupunkilaisille tuntematon ja outo paikka. Asenteet ovat sittemmin muuttuneet ja tällä hetkellä Finlayson on aktiivinen alue osana Tamperettä. Kunnostus- ja rekonstruktio-työt on saatu keskeisiltä osilta valmiiksi. Suurin osa vanhoista tehtaista on kunnostettu uuteen käyttötarkoitukseen. Alue sisältää koulutus-, kulttuuri-, yritystoiminta-, terveydenhuolto-, palvelu- ja vapaa-aikatoimintoja. Alueella työskentelee tänä päivänä saman verran ihmisiä kuin Finlaysonin tekstiiliteollisuuden loistovuosina. (Rakennusperinnön tulevaisuus 2004, 80-82)

Mielekästä Finlaysonin alueessa on, että osa rakennuksista on kunnostettu lähelle alkuperäistä ulkoasua. Vanhan tehtaan kunnostustöissä on pyritty korjaamaan vanhaa käsityötaitoa kunnioittaen. Valitettavaa on, että värjäämö, joka kuului olennaisesti Finlaysonin alueeseen ei pytytty pelastamaan, vaikka suuri kansanliike asian puolesta nousikin. Paikalla on nykyisin moderneja asuintaloja.

kuva 11

Köysitehdas

Turku on viimeaikoina saanut arvostusta vanhan rakennetun ympäristön säilyttämisestä monimuotoisessa ja viihtyisässä kaupunkiympäristössä. Aurajoen rannalla onkin varsin modernilta näyttävä esimerkki uudelleenkäytöstä. 1970-luvulle asti toimineesta telakka-alueesta on noussut Turun taideakatemia. Alueen kahdesta suuresta hallista ja 270m pitkstä *köysitehtaasta* on syntynyt konservatorio ja taiteen oppilaitos. Toinen halli ja osa köysitehtaasta valmistui 1994 Turun konservatorion tiloiksi ja toinen halli 1996 taideoppilaitoksen tiloiksi. (Miettinen 2004, 168-169)

1700-luvulla alkaneesta laivanrakennusperinteestä haluttiin jättää jälkiä osaksi uutta käyttöä. Vanhasta tehdasmiljööstä on tehty raikkaat ja modernin näköiset koulutus- ja konserttitilat. Hallien sisällä vanha teräsrunkorakenne on jätetty näkyviin ja paikalla on vielä alkuperäiset siltanosturit osana sisätilaa. Julkisivut säilytettiin lähes alkuperäisessä asussa. Modernin ilmeen antavat kevyet teräsristikkora kenteet, jotka tukevat suuria lasipintoja. Mielenkiintoinen elementti on läpinäkyvä konserttisali hallin keskellä. Näkymä salista jatkuu visuaalisesti rakennuksen ulkoseiniin asti. (Lounatvuori & Putkonen 2001, 128-130)

kuva 10

Ympäristön ja kokonaisuuden luomisessa rautaruukkien alueet toimivat hyvänä esimerkkinä. Vanhat esiteolliset ruukkialueet olivat jo omana aikanaan erilaisia kokonaisuuksia muun ympäristön joukossa. Niistä muodostui myöhempien teollisten yhdyskuntien malli. Ruukkialueet sisälsivät tehdusrakennuksien lisäksi työväenasunnnot, kartanot, peltomaat ja kirkon. Alueista on syntynyt uusia teollisia ja kulttuurillisia keskuksia, jotka ovat tärkeä osa alueen kuvaa ja rakennetta. Ruukkialueiden kehittämisessä ja vaalimisessa nähtävyyesarvo on ollut keskeisellä sijalla.

Ruukit

Kansainväiseksi nähtävyydeksi noussut *Fiskarsin ruukki Pohjassa* on tunnetuin ruukkiesimerkki. 1600-luvulla syntyneellä ruukkialueella elää nykyään käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden yhteisö. He tekevät töitä ja elävät Fiskarsin alueella. Tehtaisiin ja pajoihin on saapunut puuverstaita, keramiikkapajoja, muotoilutoimistoja ja metallitakomoja. Kesäisin järjestettävät näyttelyt ovat jo perinne ja bussit tuovat joukoittain vierailijoita alueelle. (www.fiskars_history.pdf)

Fiskarsin alue rakennuksineen on etenkin kesäisin lumoava. Lähinnä 1800-luvulta peräisin olevat rakennukset luovat paikalle menneisyyden tunteen. Ilmapiiri alueella on miellyttävä, onhan alue asutettu ihmisillä, jotka ovat sinne halunneet ja tietävät kuuluvansa sinne. Yhteishengen asukkaiden kesken näkee yhteisissä myymälöissä ja hoidetuilla kävelyalueilla. Paikka on myös ainutlaatuinen houkutellessaan monen eri muotoilun ja taiteen alalta ihmisiä.

Toinen erilainen esimerkki on *Högforsin ruukki Karkkilassa*, joka on herättänyt huomiota monipuolisuutensa ja rohkeiden ratkaisujen takia. Högforsin ruukin kokonaisuuteen kuuluu sekä alkuperäiskäytössä olevia rakennuksia, että museoita ja uudiskäyttöön muunneltuja tiloja. Konepajasta on esimerkiksi tullut kaupungintalo. Alue on edelleen osa paikkakunnan historiaa, osaamiskulttuuria ja kaupunkikuvaa. Alue onkin syntynyt tehtaan kehityksestä. Ratkaisevinta alueen uudelleenkäytössä on ollut julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö ja aktiivinen toiminta. (Linnamäki 2003, 130-135)

Erilaista Högforsin alueessa Fiskarsin alueeseen on, että Fiskars on suuri turistikohde, Högfors on osa kaupunkia ja sen elämää. Se on rakentunut niin kiinni kaikkeen, että sen poistaminen veisi mukanaan kaupunkikuvarakenteen. Högfors ei niinkään ole turistikohde, mutta alueen uudelleenkäyttö on lisännyt sen vetovoimaa, ja asukasluku on kääntynyt nousuun.

yleisiä periaatteita

Tutustumissani kohteissa oli paljon yhtäläisyyksiä. Julkisivu on pyritty säilyttämään mahdollisimman ennallaan. Rakennusten sisäosissa on tapahtunut paljon muutoksia uuden käytötarkoituksen mukaan. Uudet rakennetut osat on usein valmistettu moderneja materiaaleja hyväksikäyttäen. Vanhoja rakenteita pyritty hyödyntämään ja jätetty näkyville, jonka huomasi etenkin Köysitehtaalla ja Finlaysonissa. Uusien rakenteiden ulkonäkö on moderni kontrastina vanhoille osille. Esimerkkikohteissa on selkeä ero uuden ja vanhan rakenteen välillä.

Kaupallisilla alueilla on jokin iso vetonaula, joka houkuttelee ihmisiä paikalle. Se on houkuttellut sitten ympärilleen muitakin liikkenharjoittajia ja kulttuurilaitoksia. Monesti on tarvittu henkilö tai yhteisö, jolla on näkemystä alueesta ja uskoa sen toteutumiseen. He ovat olleet paikan kokoava voima. Monesta ennen yleisölle suljetusta teollisuusalueesta on tullut kaikkien asukkaiden käytössä oleva paikka. Muutos on antanut alueille ja rakennuksille lisäarvoa.

3 KORJAUSRAKENTAMISEN JA UUELLEENKÄYTÖN PERIAATTEISTA

Rakennukset ovat osa kulttuuriympäristöä. Ne ilmentävät kulttuurin vaiheita, yhteiskunnan muutoksia sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Jokaisella rakennuksella on oma historiansa, joka kerrostuu jokaisen muutoksen yhteydessä. Muutokset ja korjaustyöt jättävät jälkensä rakennuksen olemukseen.

Arkkitehtuurin eri vaiheilla, tyylikausilla on omat piirteensä, jotka lisäävät elinympäristömme monimuotoisuutta, rikkautta ja virikkeisyyttä. Nykyään arkkitehtuurissa on taloudellisista syistä kangistuttu tyyppiratkaisuihin, jotka määräävät asunnon vaatimukset, luova ajatus on täysin unohtunut. (Tuppurainen 1988, 10-15)

Rakennuksen arvoa voidaan mitata historiallisena tai esteettisenä. Historialliseen arvoon kuuluu kaikki talon rakentamisesta käytön ja muutoksen eri vaiheisiin. Esteettiset arvot ovat kaikki nähtävissä. Niihin kuuluvat esim. rakennuksen muoto, materiaalit ja värit. Esteettisen arvostuksen ongelmana on, että jokaisella aikakaudella on omat arvostuksensa. Tärkeää löytää ne syntyperäiset arvot. (Tuppurainen 1988, 114-118)

Suurimpia syitä korjausrakentamisen tarpeelle on alentunut asumisviihtyvyys, tekninen vanheneminen, käyttö- ja huoltokustannusten kasvu, turvallisuus ja toiminnallinen vanheneminen. Nämä ovat myös syitä, jotka johtavat useimpien teollisuusrakennusten uudelleenkäyttöön. (Tuppurainen 1988, 114-118)

Tehdasrakennuksille alkuperäinen käyttötarkoitus ei aina ole paras vaihtoehto. Tekniikan muuttuminen muuttaa paljon tiloja, ei kannata muuttaa taloa vastaamaan uutta tekniikkaa, aina ei siihen edes pysty. Uuden tekniikan tuominen vaarantaa myös rakennuksen henkeä. Tilaohjelma tulee miettiä tilan mukaan. (Tuppurainen 1988, 167-168)

Kun korjausrakentamista ja uudelleenkäyttöä aletaan harkita, on tärkeää ottaa selvää rakennuksen historiasta ja vaiheista, jotta voisi ilmentää rakennuksen luonnetta. Myös rakenne- ja kunto-tutkimus tulee tehdä rakennuksesta ennen kuin tilojen toimintoja

aletaan laittaa paikoilleen. Tutkimus kertoo muun muuassa rakenteiden kestävyuden ja antaa näin viitteitä vanhojen rakenteiden säilytettävyydestä. Hyväkuntoiset rakenteet käytetään hyödyksi. Vanhojen osien ja koko korjauksen dokumentointi on muistettava.

Muutostöitä mietittäessä tulee pohtia haluaako esille rakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta ja lähteä liikkeelle rekonstruktion keinoin. Tällöin kyllä puututaan menneen ajan päätöksiin, poistetaan talon muita vaiheita ja kohdistetaan huomio yhteen. Tämä tulee yleensä kyseeseen vain ainutlaatuisen monumentin tai kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen kohdalla. (Kairamo M, Mattinen M & Joutsalmi S. 1993 101-110) Yleensä kerroksellisuus jätetään näkyville osana rakennuksen identiteettiä. Silloin ei viedä pois ainutlaatuista paikan tunnetta. Jossain tapauksissa muutoksetkin tehdään vanhaa käsityötä kunnioittaen. Vanhaa tunnelmaa ei keinotekoisesti pystytä luomaan. Paljon näkee myös uuden liittämistä vanhaan. Materiaalit ja rakennustekniikat tulee harkita tarkoin, koska ne tulevat vaikuttamaan vanhaan osaan suuresti. Onko uusi osa häiriöksi vai täydentääkö se sitä? Tärkeää on materiaalien harmonia ja vuorovaikutus.

Korjaamisen ja muutosten määrällä on suuri merkitys. Vanhan kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen hengen kannalta on tärkeää, että ei ylikorjata. Miksi muuttaa jotain mikä ei ole rikki. Myöskään jossain tapauksissa kaikkia vaurioita ei ole mielekästä korjata, ne ovat rakennuksen arpia. Yleensä rakennuksissa tulisi käyttää hienovaraista korjaamista, jossa korjaustoimet minimissä ja laatutavoitteet korkealla, jotta historiallinen perspektiivi säilyy rakennetussa ympäristössä. Korjausrakentamisessa ei ole yleisiä sääntöjä, vaan jokaiseen kohteeseen paneudutaan tapauskohtaisesti. (Kaila 2003, 8-20)

Teollisilla rakennuksilla ja alueilla on vaihtelevuutta, monipuolisuutta, ajallista syvyyttä ja tuttuutta. Vanhat rakennukset ja ympäristö yhdessä luovat kokonaisuuksia, joissa on jo valmiina monia niistä piirteistä, joita uudisrakennuksissa yritetään monin tavoin turhaan saavuttaa.

4 SOPENKORVEN PIENTEOLLISUUSALUEESTA VAIHTOEHTOKULTTUURIN KESKUKSEEN

Esittely

Sopenkorpi on teollisuusalue Lahden kaupungissa. Se sijaitsee kahden kilometrin päässä keskustasta lounaaseen, Hämeenlinnantien, rautatien ja Kärpäsenkadun välissä. Sopenkorven alueelle mennään joko Sopenkorvenkatua tai Mestarinkatua. Alue on asemakaavassa teollisuutta, varastointia ja näihin liittyvää liiketoimintaa palvelevien rakennusten korttelialuetta. Asuinhuoneistoja sallitaan ainoastaan kiinteistön hoidon kannalta alituisesti läsnäolevaa henkilökuntaa varten. Alueen rakennukset eivät ole suojeltuja.
(Lahden Sopenkorven asemakaava, 1984)

Sopenkorven vaiheita

Lahden kaupunki hankki Sopenkorven alueen omistukseensa vuonna 1912 tarkoituksenaan osoittaa se teollisuudelle. Alueen ensimmäinen kaavoitus sisälsi teollisuuskortteleita ja työväen asuntoja. Alue rakentui kuitenkin vasta vuonna 1937 kaupunginarkkitehti Kaarlo Könösen kaavan pohjalta. (Niskanen, 2000, 162-163)

Sopenkorven ensimmäisiä tuotantolaitoksia oli vuonna 1914 rakennettu teurastamo ja karjapörssi. Sitä ennen alueella oli ollut pienteollisuutta muutaman vuoden ajan. Vielä 1900-luvun alkupuolella Sopenkorpi oli August Fellmannin omistamaa peltoa. Näyttävämpiä teollisuusrakennuksia on Vakiopuun 1945 rakentama huonekalutehdas Ahjokadulla. Sopenkorpi oy:n samannäköinen rakennus on Vakiopuun naapurissa, joka saavutti nykyisen muotonsa kerroskorotusten jälkeen vuonna 1954. Pikkuhiljaa ympärille rakentui muita tehtaita ja myyntiliikkeitä muodostaen selkeän alueensa erottuen asumiskaduista. Vuoteen 1950 mennessä kaikki tontit oli varattu. (Niskanen, 2000, 162-163)

”Sopenkorven tehdasalue on syntynyt vahingossa. Yrittäjät ovat tehneet siitä tehdasalueen, ei kaupunki.”(Lahden kunnallislehti, 27.9.1973).

Vilkkaimmillaan Sopenkorpi oli 1960-70-luvuilla, jolloin linja-autovuorokin ajoi Sopenkorvenkadun päähän kaksi kertaa tunnissa. Silloin suurimpia työllistäjiä oli Sopenkorpi oy, Vakiopuu, Lahden vaaka, leipomo ja teurastamot. Aamuisin Sopenkorpeen töihin matkasi jopa yli 1500 ihmistä. (Villberg 2006)

”Sopenkorpi –alue Helsingintien, Hämeen valtatie, rautatien välissä, toisaalta aivan keskustan tuntumassa, toisaalta selvä ja omaileimainen kokonaisuutensa; ehkä sentähden joillekin kantakaupungin asukkaille psykologisesti kaukainen ja tuntematon. Toisille Sopenkorpi merkitsee arkipäivän aherruksen vireää keskusta, jonne on keskittynyt erittäin edulliselle ja miellyttävälle paikalle monipuolinen elinkeinoelämä teollisuuslaitoksineen, korjaamoineen, liikkeineen

ja monine muine yrityksineen. Joillekin Sopenkorven alue merkitsee hetken rentoutumista rasittavan ja voimia kysyvän päivätyön jälkeen oman alan miesten reilussa ja kotoisassa seurassa. Onhan Sopenkorven alue erityisesti Hämeen valtatie osalta hyvin vilkkaan toiminnan keskus, varsinkin iltayöstä, jolloin siellä on tavattavissa varsin omaleimainen yöelämä; ehkä on pisara Klondyken tai jonkun muun vastaavan, aikoinaan kullankaivajistaan ja uudisaukkaistaan kuuluisaksi tulleen kaupungin omaleimaisesta ja reippaasta tunnelmasta.” (Yrittävä Häme 1971, 8-9)

Ajan kuluessa alueesta alkoi tulla liian ahdas. Monet yritykset olisivat halunneet laajentaa, mutta Sopenkorpi on tiheään rakennettu, eikä kaikilla ollut mahdollisuutta laajentaa ja jos oli niin kaupungin maan hinta oli korkea. Monia taloja korotettiin maan pinta-alan loppuessa. Muun muuassa Sopenkorpi oy:n tehdas oli alkuaan yksikerroksinen, nyt kerroksia on osittain neljä, osittain viisi. (Yrittävä Häme 1971, 8-9)

1970-luvulla osa olisi halunnut Sopenkorvesta tulevan autoalan liikkeiden kaupunginosan. Alueella oli jo muutama autoliike, korjaamoita ja varaosamyymälöitä. Tilat eivät kuitenkaan riittäneet siihen. Lisäksi alueella oli paljon muunlaistakin elinkeinoelämää metalliteollisuutta, puu- ja huonekaluteollisuutta, kuljetusliikkeitä, lihaliikkeitä ja teurastamoja. (Yrittävä Häme 1971, 8-9)

Sopenkorven alueen hiljenemiseen on monia syitä, yksi suurimmista oli tilan puute, yrityksillä ei ollut tilaa laajentaa. Toinen oli uuden tekniikan tuleminen. Vanhentuviin rakennuksiin ei kannattanut satsata uuden tekniikan takia. Kauempana kaupunkia oli halvemmalla tilaa, mihin saattoi edullisesti rakentaa uutta teknologiaa vaativat tuotantolaitokset. Pienten liikeyritysten haittana oli läpikulkuliikenteen puuttuminen. Liikkeisiin ei tulla ohikävemällä. Raskaiden kulkuneuvojen kannalta Hämeenlinnantien ja Sopenkorvenkadun risteys oli ahdas.

nykytila ja tulevaisuus

Tänäpäivänä Sopenkorven alue on hyvin rikkonainen. Se vaikuttaa ulkoapäin hoitamattomalta niin rakennusten kuin ympäristönkin suhteen. Kaikki rakennukset eivät istu ympäristöönsä, vaan yleisilme alueella on hyvin hajanainen ja kömpelö. Alueella on paljon tyhjiä neliöitä, kokonaisia rakennuksia ja tuotantolaitoksia on tyhjiillään. Yrittäjien houkuttelemisen takaisin alueelle ei ole ainakaan tähän mennessä onnistunut. Syynä siihen on ollut tälle aikakaudelle tyypillistä teollisuuden siirtyminen kauemmas kaupungista halvalle maalle tai tuotannon siirtyminen kokonaan kaukoitään asti.

Sopenkorven suurimpia työllistäjiä tällä hetkellä ovat Sope oy, Laulumaa ja Raute oy. Lisäksi alueella on puuseppiä, varastointia, kuljetusliikkeitä ja autokauppoja. Lihaliikkeet ja teurastamot ovat nykyisin siirtyneet pois Sopenkorven alueelta.

Sopenkorpeen on myös vaikea tehdä muutoksia, koska alueella on monia omistajia. Muutoksia harkitessa pitäisi saada koko kortteli yhteistyöhön. Yleiskaavassa alue on edelleen teollisuus- ja varastointimuodossa. Kaupunki on kannattanut vain yrityskaavamuutoksia ja yrittäjien kodin ja työn yhdistämistä alueella. Kaupunki ei ole myöntänyt yhtään talonrakennuslupaa asumiskäyttöön.

Alueen monet rakennukset kaipaavat saneerausta. Ulkoapäin ne näyttävät rapistuneilta, mutta esimerkiksi punatiilirakennukset ovat vanhaa kestäväää rakennusperinnettä, joiden rakenteissa ei ole mitään vikaa.

Tulevaisuus ei näytä lupaavalta. Muutamia yrityksiä on muuttanut alueelle, mutta samalla monia on muuttanut pois. Alue kaipaa muutoksia, ettei se kuivu kokoon. Tyhjiillään olevien rakennusten omistajat ajattelevat tilojen saamista vuokratuiksi eikä rakennuksen itsensä arvoa. Tämä on saanut monille rakennuksille surullisen näköisiä muutoksia, joissa esimerkiksi keskelle punatiiliseinäää on tehty iso liukuovi varastoa varten ja vanha puulattia purettu traktorien alta.

alue osana Lahtea

Kaupungeista on tullut yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen keskuksia. Kaupungeissa uudet innovaatiot kehitetään ja kokeillaan. Kasvu syntyy kilpailusta ja innovaatiosta. Kaupunkien kilpailukyky tarkoittaa niiden kykyä vetää puoleensa tärkeitä informaatio-, teknologia-, pääoma-, kulttuuri- ja ihmisvirtoja asukkaiden elämänlaadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi sekä innovaatisten toimintaympäristöjen luomiseksi. Richard Florida on käyttänyt uudesta taloudesta nimitystä luova luokka kattamaan monipuolista luovuutta, näkemystä ja eri asiantuntijoiden yhteistyötä. Menestys on täysin sidoksissa ihmisiin. Suomalainen strategia 1990-luvun alusta lähtien on perustunut osaamis pohjaisen talouden kehittämiseen. Osaamis pohjaiselle taloudelle pitää luoda otollinen oppimisympäristö uusien innovaatioiden syntymiselle. Kaupunkien pitää luoda ja ylläpitää imagoa, joka edistää luovien ihmisten hakeutumisen alueelle. (Rakennusperinnön tulevaisuus 2004, 45-57)

Lahti on kaupunki, jolla on pitkät yrittäjyyden ja kaupankäynnin perinteet. Näistä merkittävimpiä ovat olleet puusepänteollisuus ja tekstiiliteollisuus. Lahti myös kouluttaa muotoilijoita, taiteilijoita ja puuseppiä. Lahti haluaa tulla muotoilun pääkaupungiksi. Lahdella on jo muotoilustrategia, jossa on neljä pääelementtiä: tunnettuus, toiminta, designtalous ja tietous & asenne. Lahden alueella investoidaan muotoiluun ja kehitetään yhteyksiä muotoilupalvelujen ja teollisuuden välillä. Tässä Muotoiluinstituutti toimii myös osana. Tarkoitus on tuoda muotoilu lähemmäs asukkaita ja vierailijoita sekä yhdenmukaistaa muotoilutyötä.

Lahden ympäristö on kuitenkin virikkeellisyyden suhteen hävinnyt monelle kaupungille. Lahti mainostaa itseään uusia näköaloja omaavaksi, ja olemme sitä nähneet kokeilunhalussa ja ennakkoluulottomuudessa, mutta rakennetun ympäristön hyödyntäminen osaksi innovatiivisia asukkaita on hävinnyt uudisrakennusten joukkoon. Suurin osa koulutetuista luovista ihmisistä muuttaa opiskelujen jälkeen pois Lahdesta.

Lahdessa rakennettu ympäristö koostuu paljolti tyyppiratkaisuista. Asuin- ja työrakennuksissa ei ole paljoakaan innovatiivisuutta. Innovatiivisuus löytyy ideoissa mutta ei konkreettisesti ympäristössä. Lahden pitäisi pyrkiä enemmän yksilöllisyyteen rakennuskannassa ja korostaa eri osa-alueiden yhteistyötä. Tällä hetkellä asutopolitiikan, arkkitehtuurin ja tekniikan välissä on aukko.

Tätä kirjoittaessa kaupungissa on puhetta taidepanimon purkamisesta, jota vastaan on alettu protestoimaan ja allekirjoituksia säilymisen puolesta kerätään paraikaa. On sääli jos Lahti ei ymmärrä vanhojen rakennustensa arvoa. Monimuotoinen ympäristö sisältää sekä vanhoja että uusia rakennuksia. Lahden alueista on nopeaa vauhtia tulossa yksitoikkoisia ja ahtaan tuntuisia.

Sopenkorven teollisuusalue on lähellä Lahden keskustaa, jolla on menneisyytensä puusepänteollisuudessa, autoalan liikkeissä ja teurastamossa. Sopenkorven alueella on ollut värikkäitä vaiheita Lahden historiassa. Se on ainoa jäljelle jäänyt teollisuusalue näin lähellä keskustaa, joka on säilynyt ulkoasultaan suhteellisen muuttumattomana. Sopenkorven kaupunkikuvallinen arvo on laskenut sen vilkkaimmilta vuosilta. Alueella ei enää näy työntekoa ja aherrusta. Sopenkorven alue odottaa, että sille tehtäisiin jotain. Lahden pitäisi hyödyntää alueen suunnittelussa sen mielenkiintoista historiaa ja virikkeellistä ympäristöä. Sopenkorven alueella on oma identiteettinsä, joka eroaa selvästi muista Lahden alueista, ja juuri siinä piilee sen vahvuus.

kuva 13

mahdollisuudet

Sopenkorven alue erilaisine rakennuksineen tarjoaa monia mahdollisuuksia. Kyse on enemmänkin siitä mikä olisi toimintoihin, olemassa oleviin ja tuleviin nähden viisainta. Tärkeintä alueelle on tietenkin sen elävöittäminen. Monet rakennukset ovat tyhjillään ja kaipaavat toimintaa.

Kun elävöittämistä ajatellaan, ensimmäisenä mieleen herää asumisen tuominen alueelle. Alue on yleiskaavassa teollisuudelle ja varastoinnille merkitty ja Sopenkorvessa on vain muutamia asuinhuoneistoja. Asumisen tuominen vaatisi kaikkien tonttien omistajien yhteistyötä. Rakennukset myös vaatisivat huomattavat remontit niiden muuttamiseksi nykyajan vaatimukset täyttäväksi huoneistoiksi. Lisäksi asuminen on vahva toiminto, jolloin pitää kiinnittää huomiota teollisuuden meluihin, liikenteeseen, turvallisuuden ja ympäristöön. Asumisen myötä alueelle pitäisi myös saada palvelujen mahdollisuus. Lisäksi ihmisen elinkaaren, nuoruuden ja vanhuuden tuomat haasteet tekevät Sopenkorvesta vaikeasti asutettavan.

Asuttamista täytyy lähteä ajattelemaan toiselta kantilta. Kuka haluaisi asua siellä ja miksi? Asumisessa aletaan mennä siihen suuntaan, että tärkeää asuinpaikan valinnassa on alueen identiteetti. Asuinpaikalla ilmennetään elämäntyyliä, identiteettiä ja arvoja. (Rakennusperinnön tulevaisuus 2003, 50) Sopenkorpi ei ole perinteinen asuin ympäristö, ja ei siksi houkuttelisi kaikkia paikalle. Alueen henki ja tunnelma voisivat houkutella sinne opiskelijoita, nuoria jo ammatissa toimivia muotoilijoita ja taiteilijoita sekä kulttuuri ja media-alan työntekijöitä. Heidän asuinpaikan tärkeysjärjestyksessä ei ehkä olisi kaupan ja koulun löytyminen nurkan takaa aivan ensimmäisellä sijalla.

Jos alueen pyhittäisi pelkästään teollisuudelle, mitä se on ollut tähänkin asti, tulee eteen sama ongelma kuin alueella on tälläkin hetkellä. Kuinka sinne saisi houkutelua ihmisiä? Rakennukset ovat vanhoja ja epäajanmukaisia nykyajan teollisuudelle. Teollisuuden

houkuttelemisen alueelle ei ole tähän mennessä onnistunut, miten se voisi sitten onnistua jatkossakaan.

Alueelle olisi hyvä tuoda jokin vetonaula, joka saa ihmiset ja sen mukana pienyrittäjät saapumaan. Monissa uudelleenkäyttökohteissa on tuotu suuriin tehdasrakennuksiin kulttuurilaitoksia, museoita, gallerioita ja sen mukana kahvila ja kaupat. Sopenkorpeen voisi tuoda kulttuuria, joka tukee sen menneisyyttä. Alueella on ollut ja on edelleen puuseppiä ja huonekalutehtaita ja tätä kautta voisi löytyä kulttuurin kohtaaminen alueella. Suuret hankkeet vaativat isot määrärahat ja suurta näkemystä ja uskoa alueesta. Mallia voisi ottaa ruukkien etenkin Fiskarsin alueesta, ja tehdä Sopenkorvesta alue mihin ihmiset tulisivat paikalle jo pelkän ympäristön ja ilmapiirin takia.

Lahden jo pitempäänkin puheenaiheena ollut oma huonekalumuseo olisi potentiaalinen valinta. Sopenkorven alueella on työskennellyt paljon puuseppiä ja huonekalutehtaita, joista Sopen tehdas on edelleen paikalla. Muita Lahden alueella merkittäviä tehtaita ovat tietenkin olleet Asko ja Isku, joilla kummallakin on edustavat kokoelmat alan historiaan liittyen. Huonekalumuseon tuominen alueelle missä huonekaluja on tehty on innostavaa. Lahdella on jo kokoelma valmiina ja museon kokoamisesta on puhuttu kaupungin sisällä. Tarvitaan hallinnollisia päätöksiä, rahoitusta sekä tila ja siihen tehtävät tarvittavat muutokset. Sopenkorven alueella museo olisi alueen vetovoima, joka toisi vierailijoita alueelle. Museon ympärille voisi muodostua alueen muu ohjelma.

Alueen halki kulkee pistoraide, jonka hyödyntäminen osaksi aluetta on houkuttelevaa. Raiteella voisi kulkea vaikka juna, joka kuljettaisi vierailijoita toisesta päästä toiseen. Hankaluutena voi olla, että talojen väliin ei samanaikaisesti mahdu sekä kävelytietä että rataosuutta.

Isot tehdasrakennukset voisivat toimia myös vapaa-ajan ja etenkin liikunnan paikkana. Tälläkin hetkellä alueella sijaitsee muutamia bändikämppejä, jotka hyvin sopivatkin teollisuuden pariin. Asuinalueen läheisyyteen meluhaitan takia niitä on vaikea sijoittaa.

Vanhat siilot ovat suuri innostuksen kohde. Niiden muuttaminen jonkinlaiseen erilaiseen uuteen käyttöön olisi mielenkiintoista. Lahti voisi ottaa mallia Porista, missä keskustan vanhaan siiloon on rakennettu asuntoja. Porin siilossa alimmassa kerroksessa on kauppa ja muuten siiloon on rakennettu kaksioita. Siilon muuttaminen asuinkuntoon vaati joidenkin osien purkamista, ikkunoiden puhkomisen, palotekniset lisäykset ja lämmöneristyksen. Muutokset olivat järeitä mutta helposti toteutettavia. Nyt Porinsiilossa on 28 asuntoa. (Tompuri 2004 14) Yksiöiden ja kaksioiden rakentaminen ja niissä asuminen Sopenkorven siiloon kiinnostaisi varmasti eritoten opiskelijoita.

Alueen leveät tiet mahdollistavat viihtyisyyden lisäämiseen viheralueiden kautta. Autoteiden ja jalkakäytävien kupeeseen mahtuu puita tai pensaita, jotka erottaisivat raskaat kulkuneuvot jalankulkijoista tuoden viihtyisyyttä alueella liikkujille. Asemakaavassa viheralueina Sopenkorvessa on ainoastaan pieni kaapelipuisto ja puurivit tonttien välissä. Etenkin asuntojen tuominen alueelle vaatii suurempaa huomiota viherrakentamiseen. Puistoja tai muuta kasvillisuutta on lisättävä.

Sopenkorpi toimisi alueena, joka kokoaisi yhteen eri ammattialojen opiskelijoita ja ammattilaisia, joilla on samat kiinnostuksen kohteet ympäristöönsä ja sen vaikutukseen, innovatiivisuuteen ja kulttuuriin. Alue voisi jopa toimia kokeilualueen uusille innovatiivisille kokeiluille. Kaikkea alueella ei kannata suunnitella heti, vaan se voisi kehittyä ajan kuluessa Lahden mukana. Lahti haluaa olla muotoilun pääkaupunki ja tämän kaltainen alue edistäisi tätä ajatusta vankasti.

kohderyhmän kartoitusta

Sopenkorven alue on erikoinen siinä suhteessa, että se ei tule ve-toamaan kaikkiin. Alueella ei ole samassa mittakaavassa palveluja, pihvoja ja asuintaloja kuten tavallisessa lähiössä. Sinne hakeutuukin asumaan ja työskentelemään ihmiset, jotka eivät halua tavalliseen lähiöön.

Yhteiskunta, työ ja arkielämä on muuttunut paljon viime vuosikymmeninä. Elämäntapa on muuttunut ja sen mukana asumis- ja työtavat. Sopenkorpeen muuttavat ihmiset haluavat asunnollaan, ystävillään ja työllään ilmaista itseään. Identiteetti luodaan monista suhteista.

Richard Floridan luovan luokan määritteet sopivat hyvin alueen kohderyhmän määrittämiseen. Luova luokka sisältää kaikenlaisia työntekijöitä tutkijoista ja arkkitehdeistä asianajajiin. Heidän arvonsa ja asenteensa kohdistuvat ympäröivään elinpiiriin. Yhteistä on, että maailma koostuu rikkaista monimuotoisista kokemuksista. Raha ei ole tärkein arvo heidän elämässään, itseilmaisuuksena osana elämäntapaa koetaan tärkeämmäksi. Heidän luovuutensa ja yksilöllisyytensä näkyy työssään, harrastuksissaan, asuinpaikassaan ja kiinnostuksen kohteissaan. (Florida 2005, 125-142)

Floridan laajasta luovan luokan käsitteestä ehkä kuitenkin muotoilijat, kulttuurin työntekijät, opiskelijat ja taiteilijat ovat todennäköisesti ensisijaisesti kiinnostuneita alueesta, siellä asumisesta ja sen kehittämisestä. Luova ympäristö alkaa varmasti kiinnostaa sen muotoutuessa myös monia muitakin luovan ajatusmaailman omavia.

Sopenkorven alueen henki sopii luovaan ajatusmaailmaan. Alueen monimuotoinen rakennettu ympäristö antaa viihtyisyyttä ja virikkeellisyttä siellä työtä tekeville ja asuville. Aktiiviset ihmiset haluavat olla mukana kehittämässä aluetta.

Luovat ihmiset eivät halua valmiita talopaketteja. Sopenkorven tehtaisiin muuntuvat asunnot antavat yksilöllisiä valintamahdollisuuksia. Kaikkea ei voi luoville ihmisille suunnitella valmiiksi, he haluavat tehdä valintoja ja muutoksia itse. Myös avoimen arkkitehtuurin suosiminen antaa asujalle vapaammat kädet muuntaa asuntoa yksilöllisesti. Asunto on muunneltavissa monelle elämäntilanteiden ja toiveiden mukaan. Asunnot ei samalla tapaa kiinteitä ja voidaan käyttää vaihtelevasti.

5 TAVOITTEET JA RAJAUS

toiminnalliset tavoitteet

Suunnittelutehtävänä on luoda Sopenkorven alueelle uusia toimintoja ja saada alue toimimaan osana Lahden kaupunkikuvaa. Saavuttaa alueelle omaa identiteettiä, jota sitä 1970-luvulla on ollut. Tavoitteena elävöittää aluetta, saada alueen tyhjät tilat käyttöön. Elävyyden tuominen alueelle asumisen, liiketoiminnan ja kulttuurin kautta. Tulevien toimintojen sijoittaminen alueelle niin, että koko alue saadaan kasaan ja yhtenäiseksi. Elävyys, toimivuus ja houkuttelevuus.

Liikenteen ja kävelijöiden huomioiminen alueen uudessa toiminnassa. Raskaan liikenteen ohjaaminen alueen teollisuusyrityksiin niin ettei se aiheuta vaaratilanteita kävelijöille.

tyyli ja tunnelma

Sopenkorven alueella on oma tunnelmansa, jota en halua muuttaa vaan vahvistaa ja selkeyttää. Alueen kuluu olla vähän rosainen, mutta tällä hetkellä se enemmänkin sekava ja hoitamaton. Paikan hengen säilyttäminen on tärkeä osa kokonaisuuden luontia. Paikan henki ja tunnelma syntyvät vanhoista rakennuksista ja uusista innovatiivisista kokeiluista ja näkemyksistä. Alueesta monimuotoinen, vapaa, villi ja hieman karukin osa Lahtea.

taloudellinen realismi

Alueen muuttaminen vaatii suuria investointeja, mutta koska alue on monen omistajan hallussa voisi Lahden kaupunki näyttää mallia museon perustamisella, joka sitten saisi yrittäjiä paneutumaan enemmän alueeseen. Totta on, että jos alueesta halutaan toimiva, on rakennusten omistajien, asukkaiden, arkkitehtien, rakennuttajien yhteistyö olennaista. Ilman sitä alueen muutoksista ja yleisilmeestä tulee helposti rikkonainen. Puitteet kaikille vaihtoehdoille ovat hyvät.

toteutuksen taso

Työssäni paneudun alueen nykyisyyden ja menneisyyden kautta mahdollisuuksiin, jotka esitän koko alueen yleisenä suunnitelmana. Rajaan pois tarkat kaavamuutoksien perustelut ja prosessin. Työssäni esitän alueelle uusia mahdollisuuksia ja kerron yleisesti muutoksen luonteesta. Valitsen alueelta rakennuksen, johon esitän uudelleenkäytön ideoinnin pohjalta tilaratkaisun, joka ilmaisee koko alueella tapahtuvia muutoksia. Tilasuunnittelussa keskityn työtilan suunnitteluun. Kolmannen kerroksen aulatilaa rajaan pois. Asunnon suunnittelu seuraa työtilan suunnittelua. Valaistussuunnitelman toteutan työtilan osalta.

6 SOPENKORVEN ALUEEN UUELLEENKÄYTTÖSUUNNITELMA

alueanalyysi

Alue on yleisilmeeltään sekava ja huolimattoman näköinen. Sopenkorven teollisuusalueella on monenikäisiä ja tyyliä rakennuksia: varhaisimpia punatiilirakennuksia, silloja, peltisiä varistorakennuksia, puurakennuksia, betonirakennuksia ja rapattuja rakennuksia. Rakennukset ovat monen muotoisia ja kokoisia. Isojen tehdasrakennusten välissä on pieniä puutaloja. Rakennusten ulkoasu on rapistumassa ja ikkunoita rikki. Muutamia kohteita on kunnostettu, jonka heti huomaa kadulta. Rakennuksissa on kerroksia korkeintaan viisi, nykyisessä asemakaavassa ylin sallittu kerroslukumäärä on kolme. Alueen vahvuus on eri ikäiset ja -tyyliset rakennukset. Sopenkorven vahvoja elementtejä ovat teurastamo, leipomo, Sopen tehdas, Laulumaan tehdas, silot, Vakiopuun vanha rakennus, kaikki punatiilirakennukset ja Lahden Rakennustarvikkeen rakennukset.

Alueella on selkeät liikenneväylät, jotka vievät läpi alueen. Kadut ovat leveät ja niillä kulkee melkoinen rekka-autoliikenne. Pitkät leveät kadut tylsiä näkymänä. Pysäköinti on kadun varsilla ja osittain tonteilla. Sopenkorpea ympäröi eteläpuolelta rautatie, muutoin ympärillä on kerros- ja omakotitaloja. Kerrostalot lähenevät uhkaavasti vähitellen kohti Sopenkorven aluetta.

Mahdolliset viheralueet, joita pitäisi olla puurivinä jokaisen tontin välissä puuttuu tai on villiintynyt täysin. Alueen reunalla sijaitseva kaapelipuisto on hoitamaton ja toimii osittain omakotitalojen rojunsäilytyspaikkana. Muutoin asfaltti on vallitseva maanpinnan katemateriaali.

Sopenkorven eteläpuolen vierestä kulkee rautatie. Radan läheisyys suunnittelussa tulee ottaa huomioon. Sopenkorven välittömässä läheisyydessä on VR:n makasiini rautateiden toisella puolella. Makasiini hyödyntäminen osaksi aluetta olisi houkuttelevaa. Ongelmana on rautatie välissä. Alueen halki kulkee pistoraide, joka on joskus tuonut viljaa siilon ja puuta tehtaisiin. Raide löytyy vielä talojen välistä, katujen kohdilta se on peitetty asfaltilla.

Monet alueen rakennukset ovat tyhjiään. Muutamia rakennuksia ovat saaneet uusia vuokralaisia eri toimistoista, muun muassa Vakiopuun vanhassa tehtaassa on nykyään toimistoja ja Möbeltecsisustusliike. Vielä on kuitenkin tyhjää tilaa, eikä nämä muutamat liikkeet ole vielä saaneet ihmisiä tulemaan alueelle suuremmalla joukolla. Alueen tunnelma on pysähtynyt, odottava.

toiminnan ideointia

Toiminnan ideoinnissa lähtökohtana on koko alueen hyödyntäminen. Alueelle tärkeää on saada se toimimaan kokonaisuutena ja palauttaa sille osa omaa identiteettiään. Alue erottuu niin selkeästi ympäröivästä kerros- ja rivitaloalueesta, että profilointi on tarpeen.

Aluetta yhdistäisi luovuus ja suuressa määrin muotoilu, unohtamatta muitakaan eri kulttuurin aloja. Se vahvistaisi Lahden pyrkimystä muotoilun pääkaupungiksi. Kun puhutaan luovasta alueesta, sen rakenteen ja toiminnan pitää tukea tätä tavoitetta. Michael Landryn Creative City –kirjassa paneudutaan mielikuvituksen ja kulttuurin tärkeyteen kaupungin voimana. Landry esittää kaavion, jonka avulla voi analysoida ja luoda luovan alueen. Landryn urbaanin luovuuden kiertokulku on dynaaminen konsepti, joka pyrkii luomaan energiaa, joka saa kaupungin uudistamaan uusia voimavarojaan. Se on mekanismi, jonka avulla tiedostetaan vahvuudet ja heikkoudet ja synnytetään aina uutta innovaatiota. Kiertokulkua voidaan kuvata viidellä vaiheella: koulutus ja kehitys, ideoiden muuttaminen käytäntöön, verkostoituminen, näkyvyys ja yleisö sekä markkinointi. Kiertokulun avulla voi tarkastella mitä kaikkea tarvitaan luovan alueen syntyminen ja kehittymiseen.

Alueen elävöittämiseksi siellä voisi olla monenlaista toimintaa: tehdastoimintaa, joka on osa menneisyyttä, liiketoimintaa, joka toisi asiakkaita ja muita yrittäjiä paikalle, museo, joka on kaiken alkuunpaneva voima, työpajoja, jotka toisivat innovatiivisuutta ja tiivistäisivät aluetta ja asuintiloja, jotka elävöittävätkin aluetta ympäri vuorokauden. Näin monen toiminnon tuominen alueelle on erikoista, mutta alueen koon ja menneisyyden huomioon ottaen ei mahdotonta. Alueen toiminnan vahvuutena olisi sen omatoimisuus. Alue rakentuu sen mukaan mitä se ja sen yritykset tarvitsevat. Mitä museo tarvitsee, mitä mahdollinen muotoilutoimisto tarvitsee ympärilleen? Tärkeää myös selvittää kuinka alue ”käyttäytyy” päivisin, iltoisin ja öisin. Keitä alueella kulloinkin liikkuu ja miten se vaikuttaa alueen rakenteeseen.

kuva 14

Työn ja asumisen sijoittaminen alueelle vaatii pohdintaa. Toiset rakennukset sopivat asumiseen selkeästi paremmin kuin toiset. Joihinkin tehdaskäytössä olleisiin rakennuksiin pitää tehdä suuria muutoksia asuntojen tuomiseksi niihin. Asumisen tulee sijoittaa niin ettei teollisuudesta tuleva melu ole haitaksi. Merkityksellisenä osana aluetta on työn ja asumisen yhdistäminen. Mahdolliset asukkaat eivät ole kahdeksasta neljään työskentelijöitä.

Museon sijoittaminen alueelle tulee toteuttaa niin, että se olisi koko alueen dynamo. Sille tulee varata selkeä paikka, johon pysäköinnin pystyy vaivattomasti sijoittamaan viereen. Huonekalumuseo tulee olla rakennuksessa, joka ilmentää menneisyyttä. Muutamia hyviä vaihtoehtoja ovat Vakiopuun vanha rakennus, teurastamo ja Logia modan rakennus, jotka ovat kaikki punatiilirakennuksia.

Alueen rakennukset ovat osittain hyvinkin tiiviisti vierekkäin. Muutoksia ja innovaatioita voisikin syntyä myös pienemmässä mitataavassa, jolloin materiaalmäärät ja kustannukset ovat pienemmät. Tämän lähtökohdan näen nimenomaan mahdollisuutena, jossa opiskelijat voisivat integroitua eri alojen ammattilaisten kanssa.

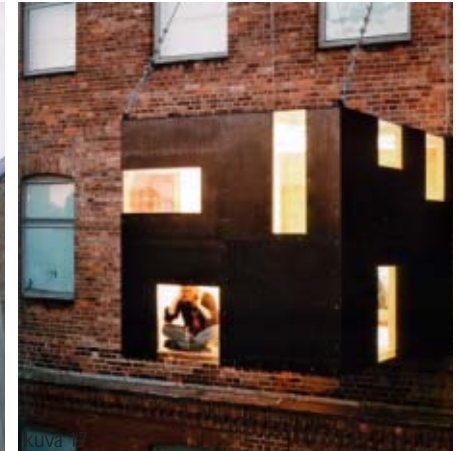
Aluetta ei muutenkaan kannata suunnitella valmiiksi, vaan antaa sen syntyä Lahden mukana. Se voisi olla paikka, jossa asukkaat ja työskentelijät voivat olla omatoimisesti vaikuttamassa muutoksiin ja uudistuksiin. Muotoilullisesti alue voisi erottua valaistuksellaan, katukalusteillaan, tilaratkaisuillaan ja ympäristösuunnittelullaan.

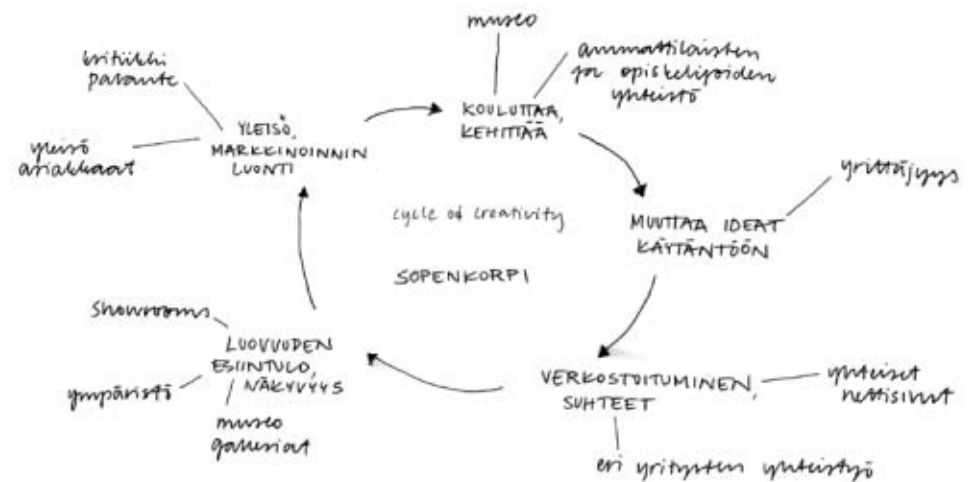
kuva 15

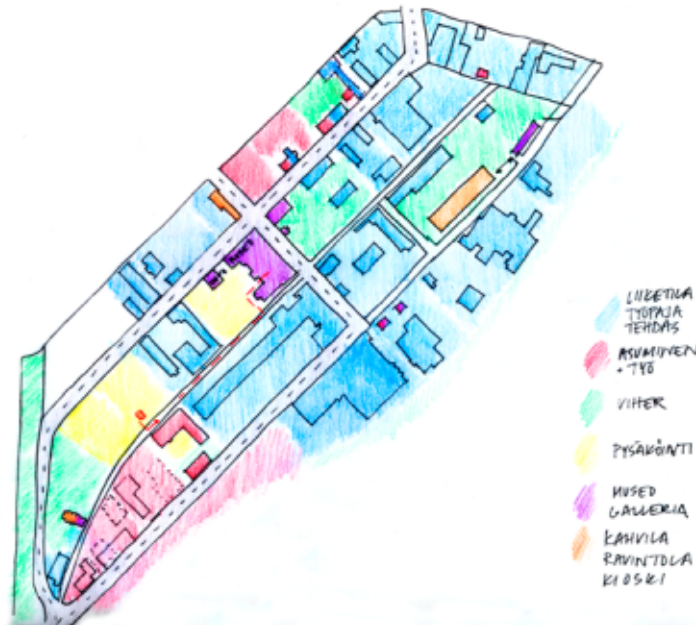

kuva 16

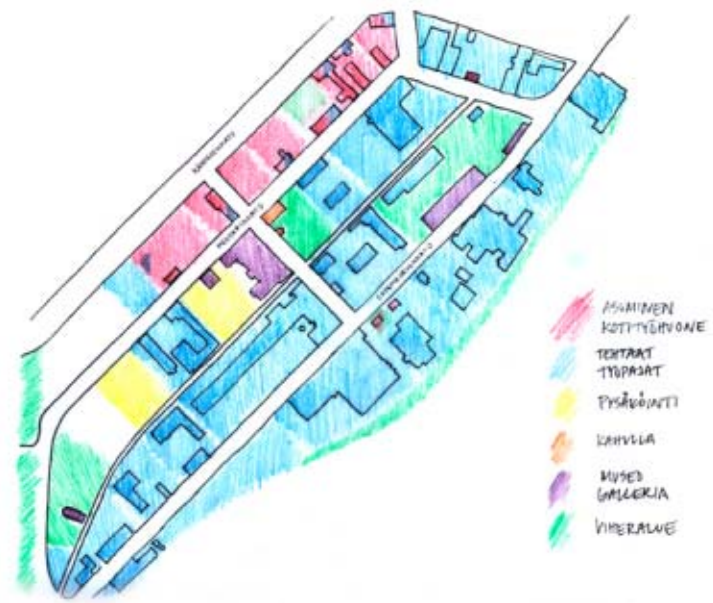

kuva 17

- + asuinalueiden vuorovaikutus
- asuinalue lähellä meluisinta teollisuutta
- + pysäköinti vie heti alueen sydämeen
- + kävelyalueet
- + nähtävää monessa paikassa
- pysäköinti monessa paikassa
- raskas liikenne museon edestä

- + asuminen oma alue
- + paljon teollisuutta, liiketilaa
- + asumisen ja työn yhdistäminen
- pysäköinti monessa paikassa, opastus
- tie asuinalueen halki

aluesuunnitelma

Lopullinen Sopenkorven aluesuunnitelma muotoutui paljolti mielenkiintoisten rakennusten, olemassa olevan teollisuuden ja menneisyyden pohjalta yhdistettynä Lahden kaupungin tarpeisiin.

Tuloksena luova Sopenkorpi. Alue, joka olisi vastaus moniin meillä oleviin hankkeisiin ja avaa ympäristön eri kulttuurialojen kohtaamiselle. Vahvana osana muotoilu, jota huonekalumuseo tukee. Muutkin kulttuurin alat sekoittuvat joukkoon. Hyvänä esimerkkinä on Lahden Wäkevän musiikin yhdistyksen kaavailema kulttuurikeskus Vanha teurastamo teurastamin tiloihin. Alue, jossa kohtaa ammattilaiset ja opiskelijat. Verkostoitunut alue, jonka yritykset hyötyvät toisistaan.

Suurin elävyys alueelle saadaan asumisen ja työnteon yhdistämisellä alueella. Sopenkorpeen kaksi erillistä asuinalueita, jotta syntyy vuorovaikusta ja liikennettä läpi alueen. Lisäksi muutamia asuinrakennuksia on teollisuuden joukossa, jotka ovat alueella jo olleet, ja tähän asti ainoita paikkoja, jossa asuminen sallittua. Asuinalueet ovat sijoitettu niin, että eivät ole suurimman teollisuudesta kantautuvan melun lähietäisyydellä ja ne myöskin toimivat portaana alueen ulkopuolella oleville omakotitaloalueille.

Useat rakennukset ovat epäsovinnaisia asumiselle, ja antavatkin mahdollisuuden harkituimmille, ei tavallisille ratkaisuille. Hyvänä esimerkkinä siilon hyödyntäminen. Suurena osana alueen muotoutumisessa näen kokeiluja pienemmässä mittakaavassa. Alueella on erilaisia rakennuksia eri vuosikymmeniltä ja tarkoitus on, että alue kehittyy edelleen. Suuret rakennukset vievät paljon tilaa eikä uusille rakennuksille ole tilaa, mutta uusissa ratkaisuissa pitääkin hyödyntää vanhoja taloja ja rakenteita.

Toimivat tehtaat jäävät paikoilleen. Ne ovat jäänne alueen menneisyydestä, antavat hieman kuvaa millainen alue ennen on ollut. Uutta suurempaa teollisuutta en näe alueelle tulevan. Rakennukset eivät siihen sopivia, eikä tänä päivänä kannattavaa. Näenkin Sopenkorven pienimuotoisen teollisuuden paikkana, jossa on puuseppiä, metalliseppiä, käsityötoimintaa, lasipajoja ja keramiikkaa. Alueella sekoittuu myös liikuntaa ja musiikkia.

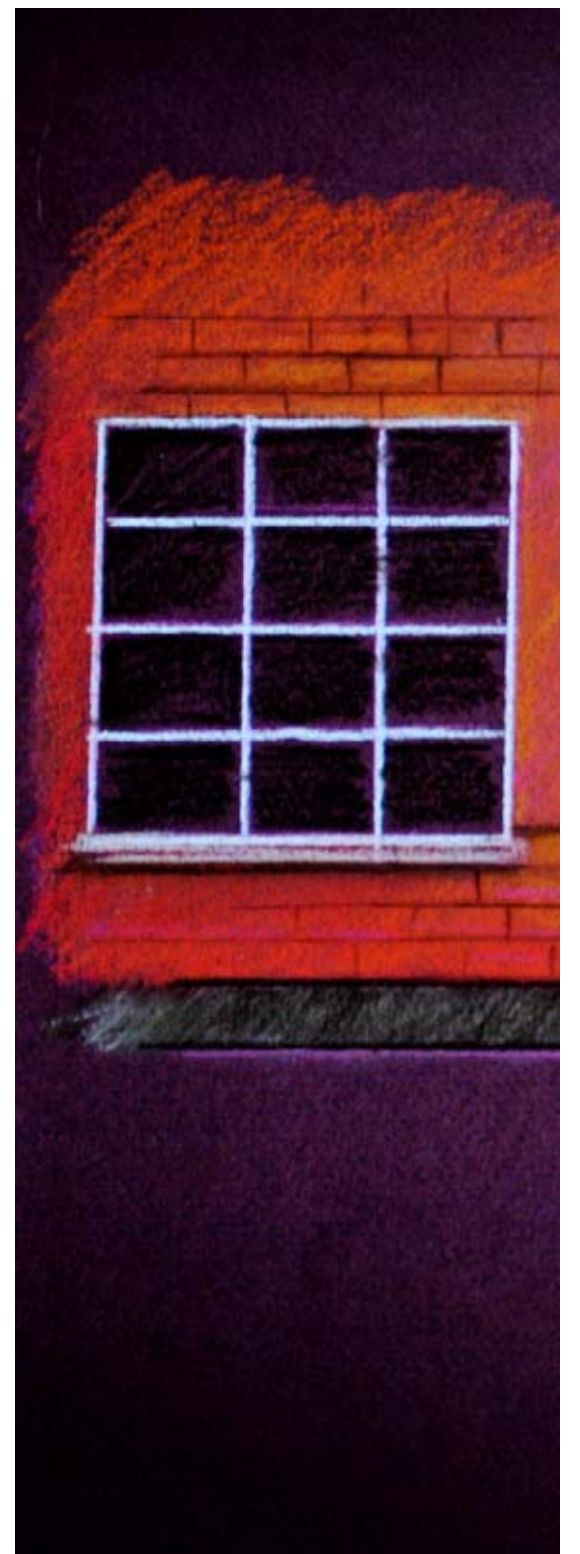
Kaikki saa alkunsa museoiden sijoittamisesta, jonka mukana tulee museokauppoja, kahviloita ja ehkä ravintolakin. Tehtaat voisivat laittaa tiloihinsa showroomeja, ja asiakkaiden saapuessa myös enemmän yrityksiä haluaa muuttaa alueelle. Sopenkorpea ei kuitenkaan voi suunnitella valmiiksi, vaan sen tulee kehittyä ajan kuluessa.

Kävelijöiden, pyöräilijöiden, autojen ja rekka-autojen sovittaminen Sopenkorven alueelle vaatii muutoksia liikenteen kulkemiselle. Jalankulkijoille ja pyöräilijöille tehdään oma kulkureitti alueen keskellä, missä pistoraide kulkee. Asumisalueen eteen pihakatu, jotta kaikki autot eivät kulje asumisalueen läpi. Asiakkaat opastetaan alueelle Kärpäsenkadun kautta, jolloin tie vie heti alueen sydämeen museolle ja pysäköintialueelle. Raskas liikenne kulkee ainoastaan Sopenkorvenkatu pitkin.

Pitkät kadut tarvitsevat myös mielenkiintoisia kiintokohteita katkaistakseen yksitoikkoista leveää katunäkymää. Näkymien tärkeys huomioitava uusien suunnitelmien mukana.

7 SUUNNITTELUTYÖN KOHDE

esittely

Mestarinkatu 7:ssä sijaitseva punatiilitehdas on alunperin ollut metallitakomo. Rakennuksen on suunnitellut vuonna 1948 rakennustoimisto Viljo Rekola. Talo valmistui vuonna 1949. Vuosi valmistumisen jälkeen rakennusta korotettiin. Rakennuksessa on tällä hetkellä kaksi vuokralaista mutta molemmat suuret salit ovat tyhjiään. Suunnittelutyöni kohde sijoittuu rakennuksen toiseen ja kolmanteen kerrokseen. (Lahden rakennusviraston arkisto)

toimintaidea

Tarkoituksena luoda tila, joka vahvistaa alueen uutta nousevaa imagoa. Koska valittu rakennus on vuosien mittaan sisällöltään ja toiminnaltaan vaihdellut ei ole enää mieltä yrittää palauttaa sitä alkuperäistarkoitukseensa. Jos kyseessä olisi rakennus, joka on merkittävä teollinen laitos, ja jossa alkuperäinen toiminta olisi nähtävissä, voisi niiden sisältämää tietoa ja arvoa hyödyntää.

Kolmanteen kerrokseen on jo vuonna 1950 suunniteltu asunto, joka pysyy paikallaan. Isoon saliin, joka on ollut peltipaja, tulee työtila. Rakennuksessa näkee asumisen ja työn tekemisen merkityksen alueen elävöittämisessä.

Työalueeseen sijoittuu 1-4 työtilaa, myyntitila ja keskusyksikkö, jossa on wc, keittiö ja neuvotteluhuone. Keskusyksikkö on kaikkien ulottuvilla ja käytössä. Tilaan suunnitellaan vain keskusyksikkö, muutoin mahdolliset vuokralaiset voivat suunnitella työtilansa omien tarpeidensa mukaan. Tila soveltuu muotoilu-, käsityö- ja toimistopainotteisille yrityksille. Käsityöläinen voi vuokrata tilasta yhden työpisteen, jossa tekee tuotteita ja sitten myy niitä yhteisessä myyntitilassa. Toimistopainotteisessa käytössä myyntitila voi olla toimiston aulatilaa, jossa on vastaanotto. Koska tila on toisessa kerroksessa, jossa ei ole hissiä, mahdollinen tuleva toiminta on pieni-muotoista. Isojen työlaitteiden tuominen on toiseen kerrokseen vaikeaa.

Asunnosta löytyy välttämättömät tarpeet; wc, suihku ja keittiö. Sen jälkeen asukas saa itse päättää ja määritellä mihin haluaa sänkynsä, paljonko säilytystilaa haluaa ja mihin sen laittaa.

tila-analyysi ja tilaohjelma

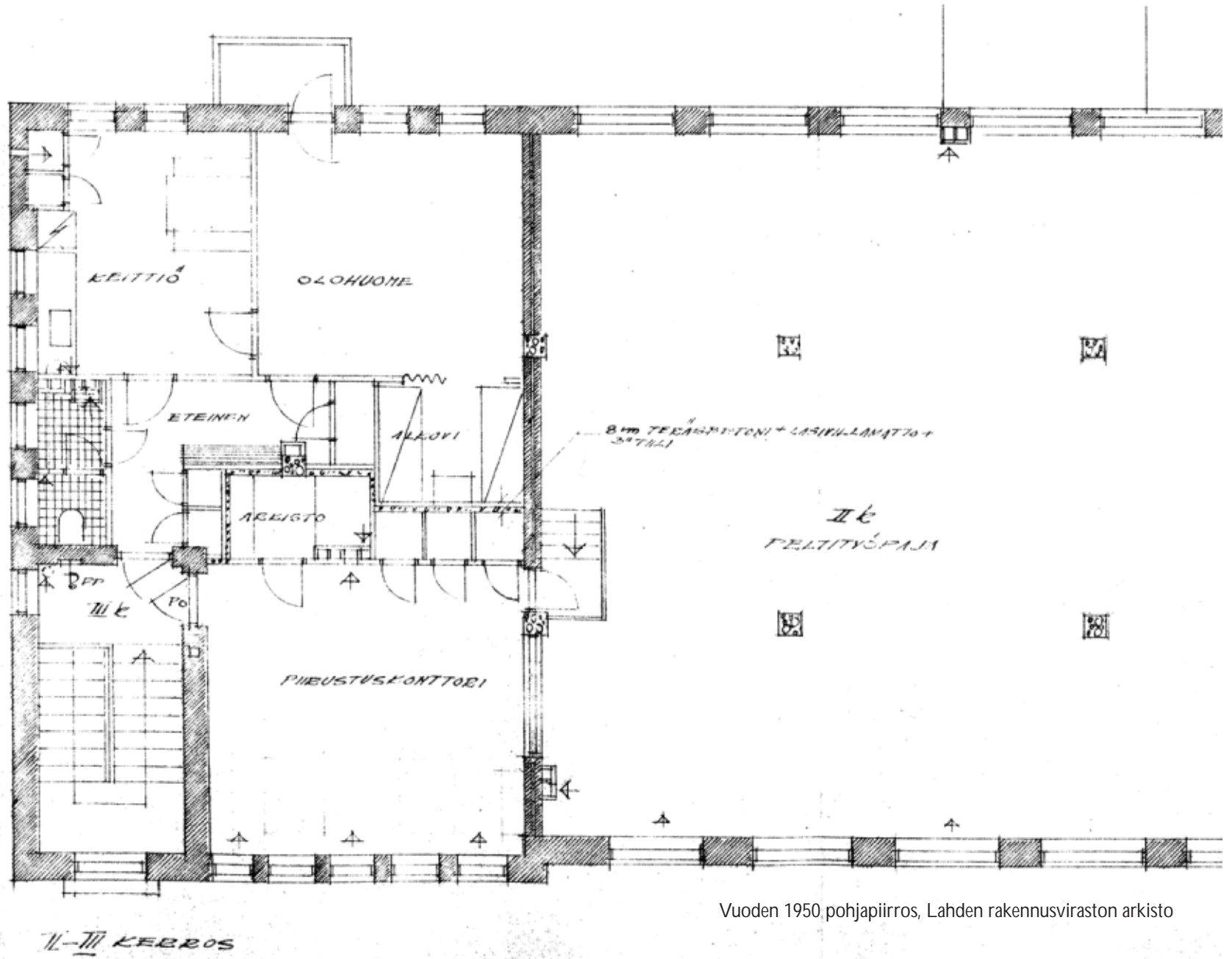

Mestarinkatu 7:ssä sijaitseva punatiilitehdas on rakennettu vuonna 1949 yksi- ja kaksikerroksiseksi, ja korotettu vuonna 1950 kaksi- ja kolmekerroksiseksi. Samalla lisättiin toinen porraskäytävä ison salin kylkeen. Rakennus on ollut metallitakomo, jossa on ollut kaksi isoa salia, ylhäällä peltipaja ja alhaalla takomo, toimistohuoneita, puku-huone, ruokala ja yksi asunto vahtimestarille. Kantavina rakenteina pilarit, pajapuolella neljä, asuntopuolella yksi.

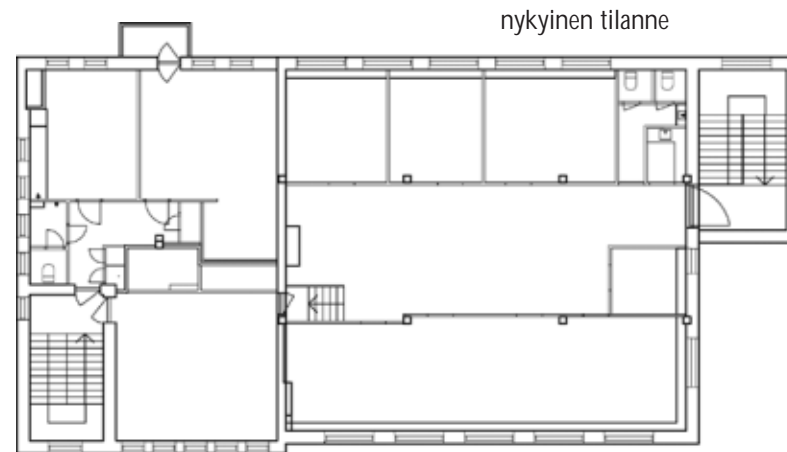
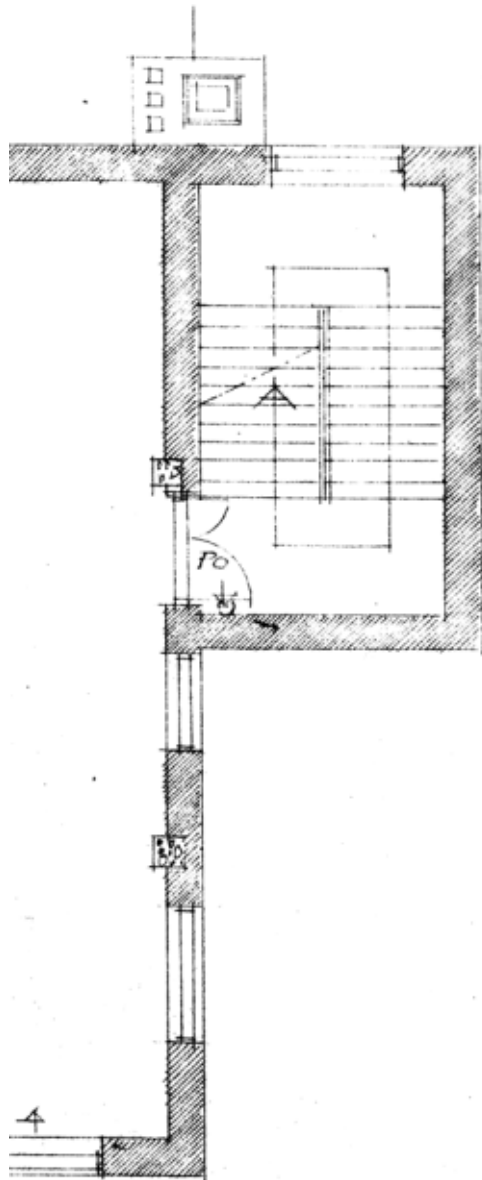
Rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut monesti vuosien aikana, metallityön lisäksi siellä on ollut toimistotiloja ja bändikämpä. Jäänteitä toimistojen kevytkoppikonttoreista löytyy vielä alakerrasta. Yläkerran salista suurin osa seinäkkeistä on purettu. Toimistojen mukana saleihin on lisätty keittiö ja wc. Alakerta on erittäin siistissä kunnossa, yläkerran sali on purkuvaiheessa. Alakerran varastoon on tehty arkistointihuone, jossa kosteudensäätölaite vielä paikallaan.

Yläkerrassa, johon suunnitelmani kohdistuu on salin puolella 182 m² ja asuntopuolella 30 m². Tiloja yhdistää portaat. Kolmannen kerroksen ja toisen kerroksen välinen ikkuna on tukittu. Salissa isot ikkunat rakennuksen molemmin puolin. Korkeutta on 3300 mm. Saliin on lisätty ilmanvaihtolaitteita, jotka sijaitsevat nurkassa ja kulkevat kattoa pitkin. Tiiliseinät on maalattu luonnon valkoiseksi. Lattialla on muovimatto. Seinillä kiertää iso kotelointi, joka peittää johdot ja patterit sisälleen. Alkuperäinen ovi salista portaikkoon on vuosien varrella vaihdettu palo-oveksi. Salin ja kolmannen kerroksen välinen aukko on tukittu vanerilla. Loisteputkilamput ovat jonossa katossa. Tunnelma on aika ajastaan jälkeen jäänyt. Mitkään uudemmat muutokset eivät tunnu pysyviltä ja kestäviltä. Yläkerran pintamateriaalit ovat osittain rapistuneet.

Asunto on pysynyt vuosien mittaan aika ennallaan. Yhden huoneen ja keittiön sisältävä asunto on 68 m². Pitkään aikaan se ei kuitenkaan ole enää ollut asumiskäytössä vaan toimistona. Tälläkin hetkellä tila on toimistokäytössä. Asunnossa on edelleen alkuperäisen suunnitelman tilajako. Valoa tulee kahdelta sivulta. Lattialla on muovimatto. Asunnossa on pieni parveke takapihalle päin, jossa näkyy Raute oy:n metallivarasto.

Vuoden 1950 pohjapiirros, Lahden rakennusviraston arkisto

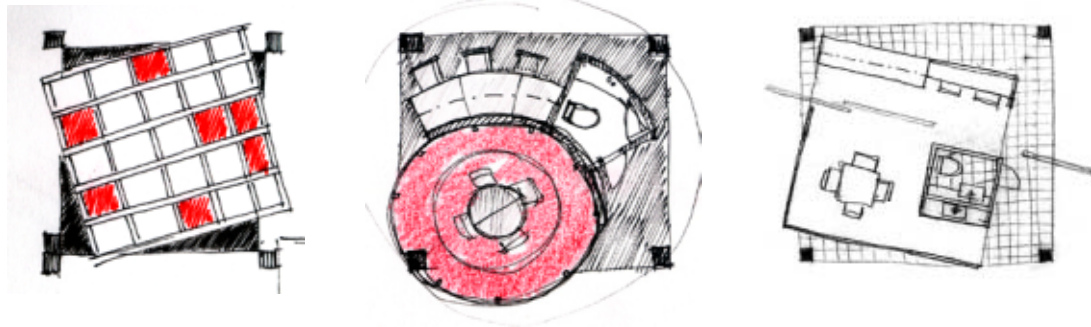
Tilan käyttötarkoituksen mukaan tilaohjelma voi muuttua käyttäjästä riippuen. Julkinen tila muodostuu aula- ja myyntitilasta, johon asiakas voi tulla vapaasti. Itse sali muodostaa puolijulkisen tilan, johon työntekijä voi pyytää vieraan ja pitää keskusyksikössä neuvotteluja. Työntekijän on myös mahdollista tuoda asiakas omaan työskentelytilaan halutessaan. Asiakkaan vapaa kulku työskentelytilassa ei suotavaa.

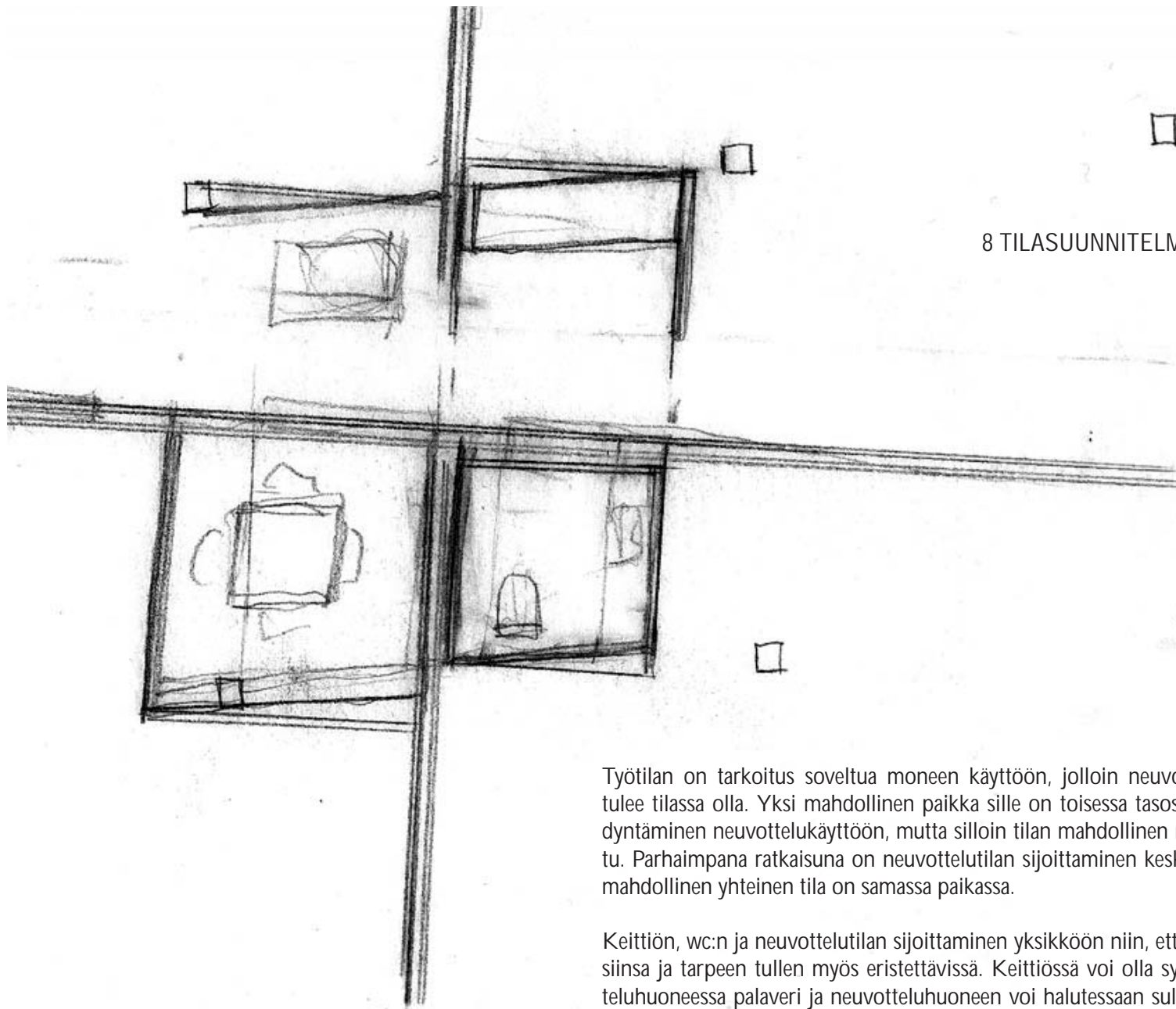
Työtilan tilasuunnitelman pohjana on Sopenkorven aluetutkimus, jonka idea ja ajatusmaailma on tuotu tähän esimerkkiin. Toisen kerroksen saliin sijoittuvat 1-4 työtilaa, wc, keittiö ja mahdollinen neuvotteluhuone. Tärkeää saada tilat toimimaan hyvin keskenään, jolloin niihin on helppo tulla jokaisen työtilasta.

Keittiö ja wc-tila sijoituivat jo hyvin alkuvaiheessa salin keskelle. Niiden siirtäminen pois nurkasta mahdollistaa kaiken ikkunatilan käyttämisen työtilana ja parantaa käytettävyyttä eri vuokralaisten kesken. Keittiön ja wc:n sijoittaminen salin keskelle jakaa myös aluetta eri lohkoihin, joka parantaa työtilojen muotoutumista. Alakerrassa olevan keittiön sijainti mahdollistaa tilojen siirtämisen. Näin salin keskelle muotoutuu erillinen yhteinen keskusyksikkö, johon kaikilla helppo pääsy. Yksikön ollessa keskelle salia, on tärkeää saada tila järjestäytymään niin, että alueita voidaan eristää ja jakaa, ja kulku portaikosta alueen halki selkeä.

Yksikön hahmottamisessa ensin mieleen nousee pyöreä muoto, joka vahvistaisi ajatusta, että yksikkö on monelta puolelta saavutettavissa. Pyöreä muoto on kuitenkin liian pehmeä ja kesy vanhaan metallitakomoon. Suorakulmainen muoto istui tilaan paremmin. Selkeä suorakulmainen muoto on asiallinen, särmikäs ja kovakin. Se vastaa paremmin tekniikan tuomista vanhaan taloon, selkeästi erilainen.

Keskusyksikön kokoa säätää toimintoihin tarvittavat tilat. Mitä suuremmaksi yksikkö tulee, sitä enemmän se vie tilaa työtiloilta. Koska keittiö ja wc eivät ole työpaikan tärkeimpiä tiloja, pyrin pitämään ne minimissään tarpeen mukaan. Monissa alkuluonnoksissa keittiö vei liikaa tilaa, eihän siellä valmisteta monen ruokalajin illallista. Tarvittavat kodinkoneet ovat mikro, pieni liesi, kahvinkeitin ja jääkaappi, lisäksi tarvitaan tilaa astioille ja pesuallas. Myöskään wc-tilassa ei tarvita hyllyjä purkeille ja purnukoille.

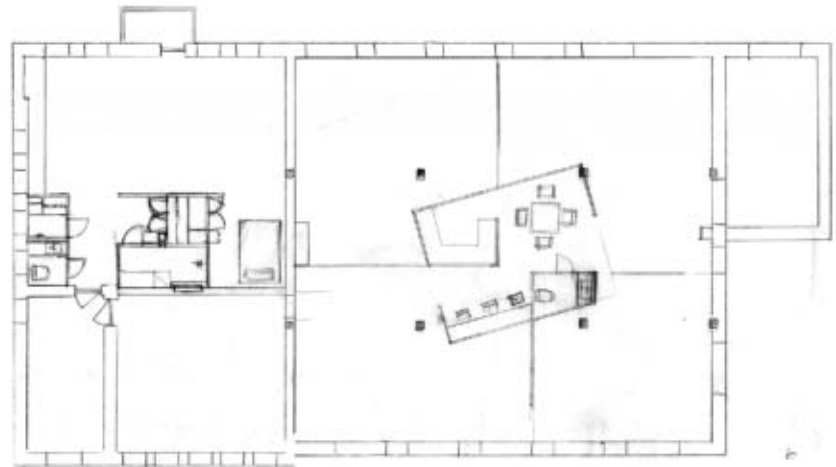
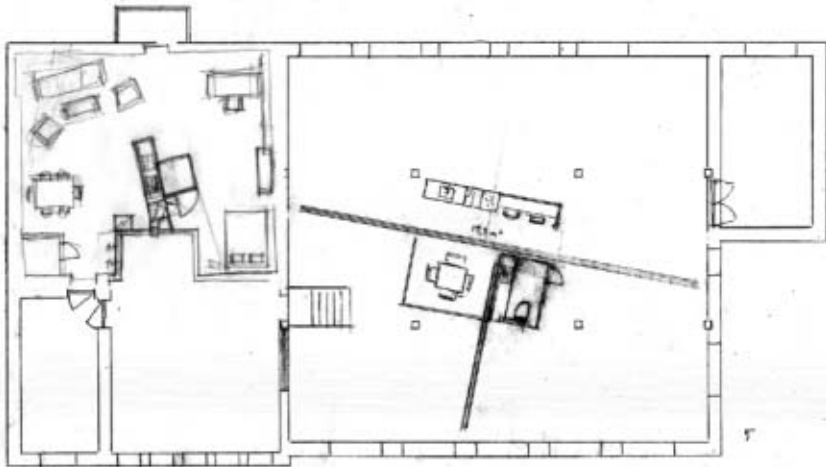
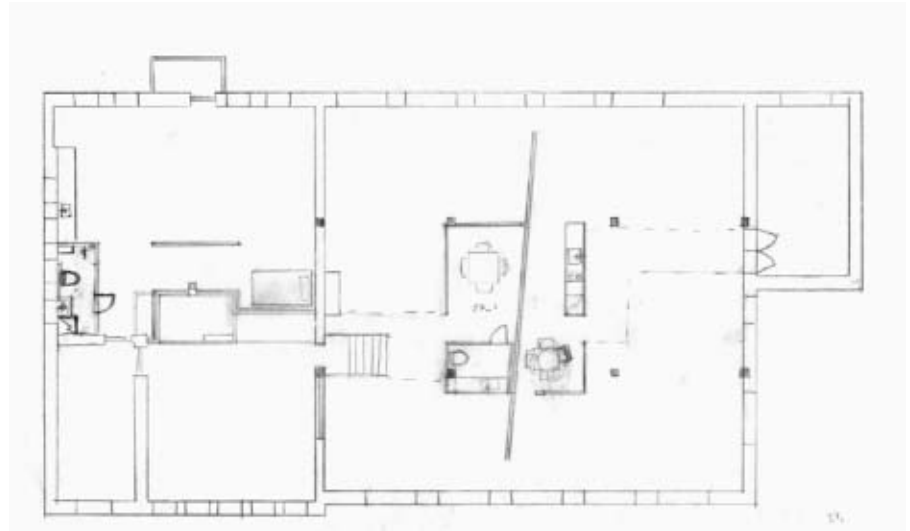

8 TILASUUNNITELMAN MUOTOUTUMINEN

Työtilan on tarkoitus soveltua moneen käyttöön, jolloin neuvotteluhuoneen mahdollisuus tulee tilassa olla. Yksi mahdollinen paikka sille on toisessa tasossa sijaitsevan huoneen hyödyntäminen neuvottelukäyttöön, mutta silloin tilan mahdollinen myyntitilana käyttö ei onnistu. Parhaimpana ratkaisuna on neuvottelutilan sijoittaminen keskusyksikköön, joilloin kaikki mahdollinen yhteinen tila on samassa paikassa.

Keittiön, wc:n ja neuvottelutilan sijoittaminen yksikköön niin, että kaikki ovat yhteydessä toisiinsa ja tarpeen tullen myös eristettävissä. Keittiössä voi olla syömässä silloin, kun neuvotteluhuoneessa palaveri ja neuvotteluhuoneen voi halutessaan sulkea neuvottelurauhan säilyttämiseksi. Muulloin neuvottelutilaa voi käyttää myös ruokailutilana.

Mahdollisten eri yritysten vuokratessa tiloja, on työtilat voitava rajata. Harkitsin matalia seinäkkeitä, kevytrakenteisia seinäkkeitä, mutta muunneltavuuden vuoksi liikkuvat seinäkkeet ovat siihen paras vaihtoehto, jolloin niitä voidaan tarpeen poistaa. Aluksi ajatuksena oli rajata seinäkkeillä selkeästi alue osiin ja hyödyntää seinäkkeitä yksikökin rajaamiseen. Ajatus oli mielenkiintoinen mutta lopputuloksena tähän tilaan liian sekava. Päädyin rajaamaan seinäkkeillä työtiloja kahdelta sivulta ja käyttämään kulkureittiä yhtenä alueita rajaavana tekijänä.

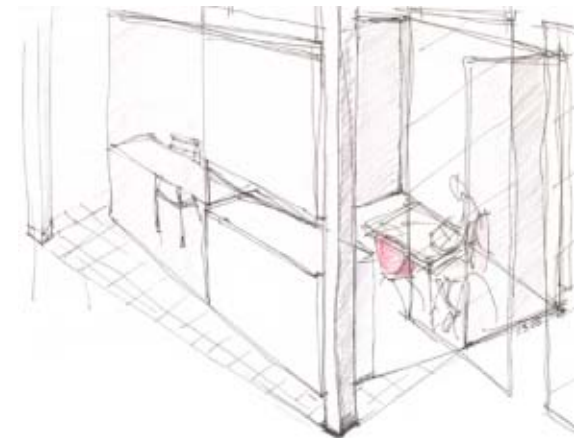
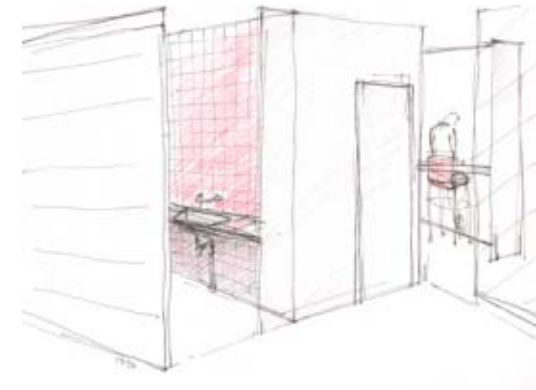
Kulkureitti menee portaikosta toiseen tasoon menevien portaiden välillä. Kulku ei voi mennä työtilojen läpi, jolloin keskusyksikön kautta tulee kulkureitti toiselta puolelta toiselle. Monimutkaiset yksikön tilaratkaisut eivät luoneet selkeää kulkureittiä. Ratkaisu löytyi yksikön sijoittamisessa vinoon kulkureitin suuntaisesti, jolloin se selkeyttää kulkureittiä ja luo samalla koko tilaan jännitettä. Monet mielenkiintoiset tilaratkaisut eivät vastanneet käyttöä.

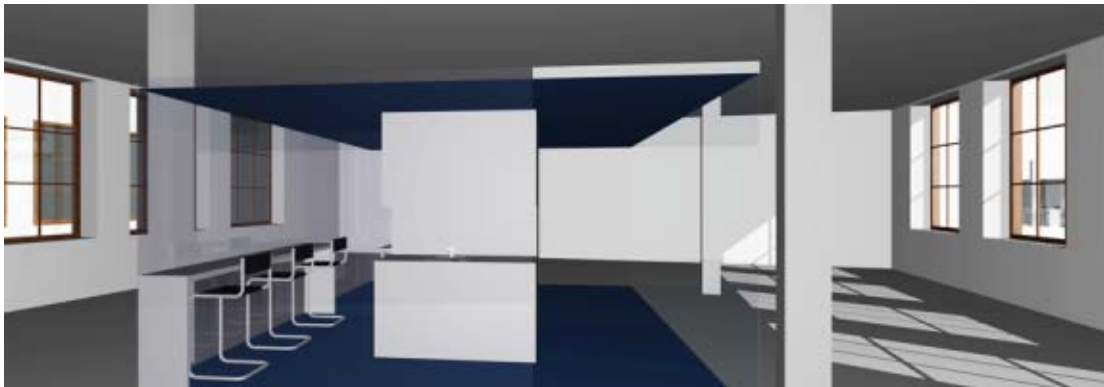
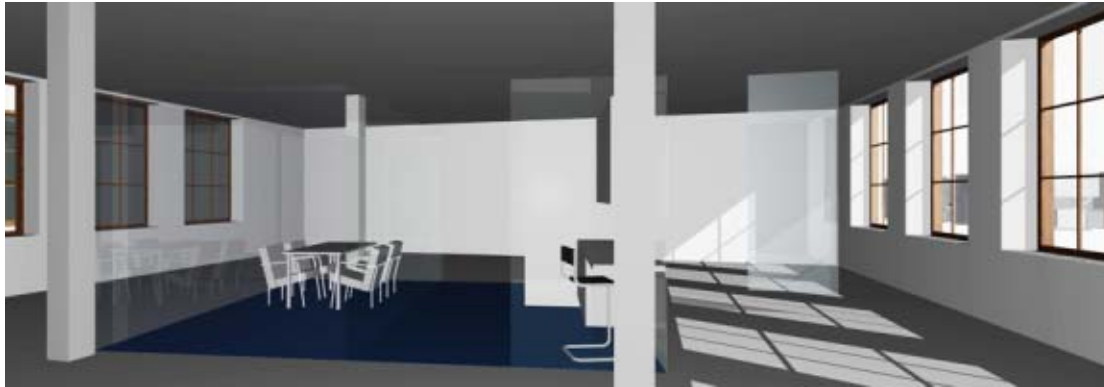
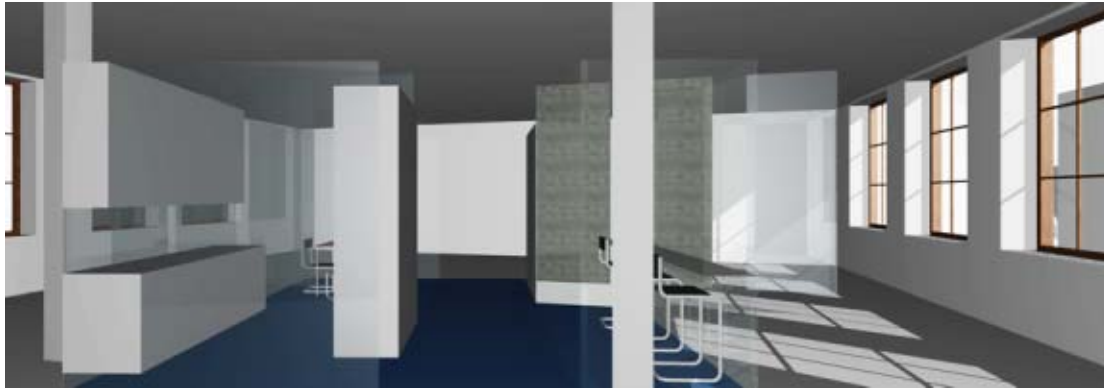
Yksikön koon nähden lasi oli heti materiaali mitä käytettäisiin yksikön rajaamisessa. Tällöin salissa edelleen suuren tilan tuntu eikä näkymät tukkiudu. Tekeminen saa näkyä tilassa. Tutkiessani lasivaihtoehtoja karkaistu, laminoitu lasi osoittautui kestävyytensä vuoksi parhaimmaksi vaihtoehdoksi rakentaa yksikkö, jossa paljon lasia. Laminoidun lasin kestävyys on kaksinkertainen tavalliseen nähden ja sen ääneneristävyydenkin parempi.

Pelkillä seinillä yksikkö ei kuitenkaan erottunut ympäristöstään tarpeeksi. Yksikön erottuminen muusta tilasta tulisikin katon avulla. Aluksi mielessä paksu, tumma ja kova katto, joka mataloitaisi yksikköä silmissä ja korostaisi tilojen välistä eroa. Katon avulla myös valot saadaan lähelle ja upotettua kattoon säilyttääkseen yksinkertaisen selkeän mielikuvan. Lasiseinät helppo kiinnittää kattoon, ja katto saa tukea wc:n seinistä. Työn edetessä ja yksikön rakenteen selvetessä muuttui kattokin lasiseksi luoden siitä viileän ja kevyen näköisen. Tämä toimii hyvänä vastakohtana raskaalle tiiliseinille. Yksikön ja salin välille syntyy vuorovaikutusta ja jännitettä.

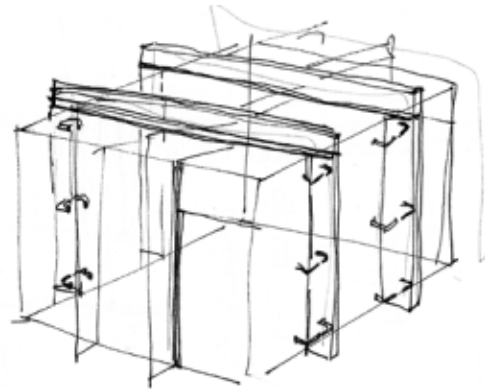
Tutkin lasia myös heijastuspintana. Neuvotteluhuoneessa käytettävä projektori tarvitsee pinnan johon heijastaa. Tarkoituksena oli säilyttää kaikki seinät ainakin osittain läpinäkyvinä. Satiinilasi ja harmaalla sillkipainettu lasi eivät toimineet ihan niin hyvin kuin hiekkapuhallettu lasi.

Työtilan vieressä oleva asunto muotoutui työtilan mukana. Asuntoon tuleva keskusyksikkö pohjautui työtilan wc:n ja keittiön mukana. Aluksi asunnon keskelle sijoittui keittiö, mutta työn edetessä se sai saman muodon kuin työtilassa, ja epätavallisena ratkaisuna wc ja suihku sijaitsevat asunnon keskellä.

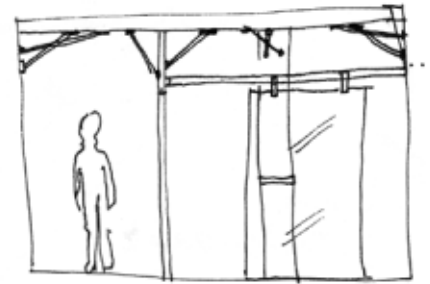

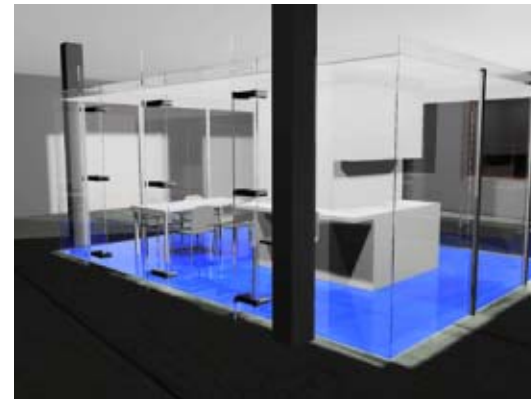
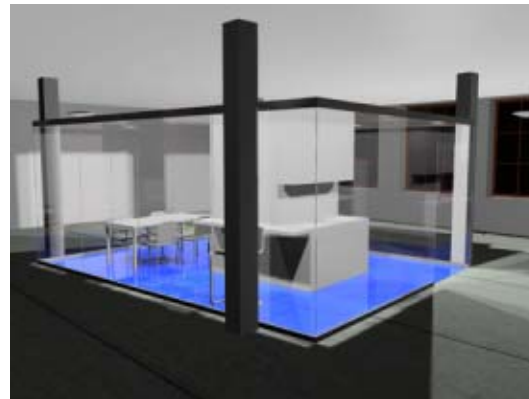
Massottelukokeiluja eri vaihtoehdoista. Eri näkymien kokeiluja, peittäviä pintoja ja lasipintoja. Avoimuuden ja suljetun tilan tutkimista eri toiminnoissa. Neuvotteluhuone täytyy olla suljettavissa, joka tuo katon välttämättömyyden. Katto rajaa alueen myös selkeästi omaksi tilakseen. Havaitsin läpinäkyvän materiaalin toimivaksi elementiksi tilassa.

rakennepohdintaa

Yksiköstä muotoutui hyvinkin moderni vastakohta vanhoille tiiliseinille. Lasin käyttäminen sekä seinissä että katossa antoi idean hyödyntää sitä koko rakenteessa. Hyödyntää lasia myös kantavana rakenteena. Tällöin rakennekin olisi näkyvissä. Kaikki rakenne olisi yksikön ulkopuolella eikä sisältä niin havaittavissa. Tukipisteinä olisi lattia ja vessan seinät, ja mahdollisesti hieman terästä tarvittavissa paikoissa.

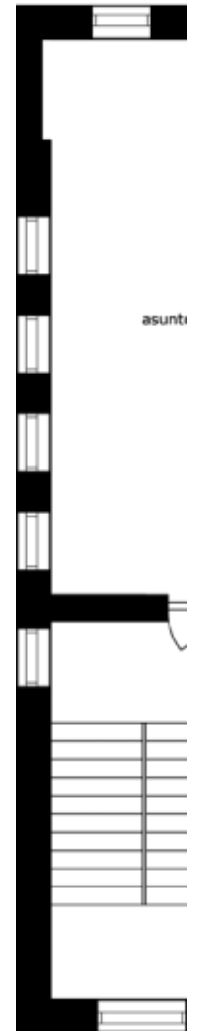
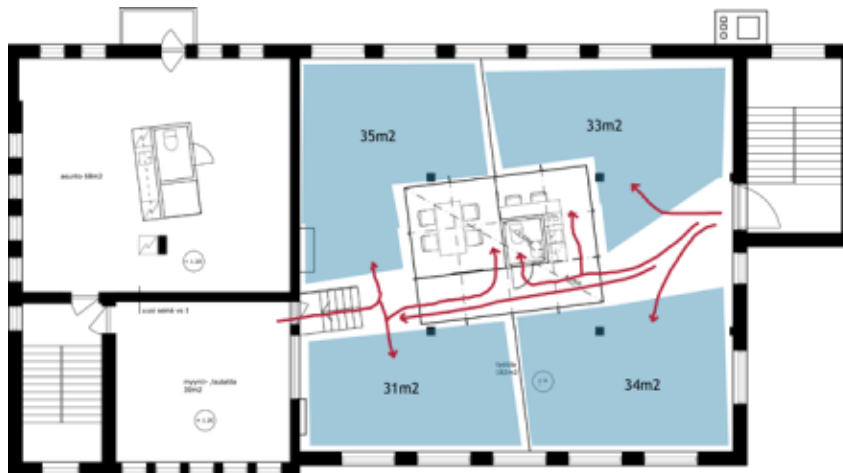

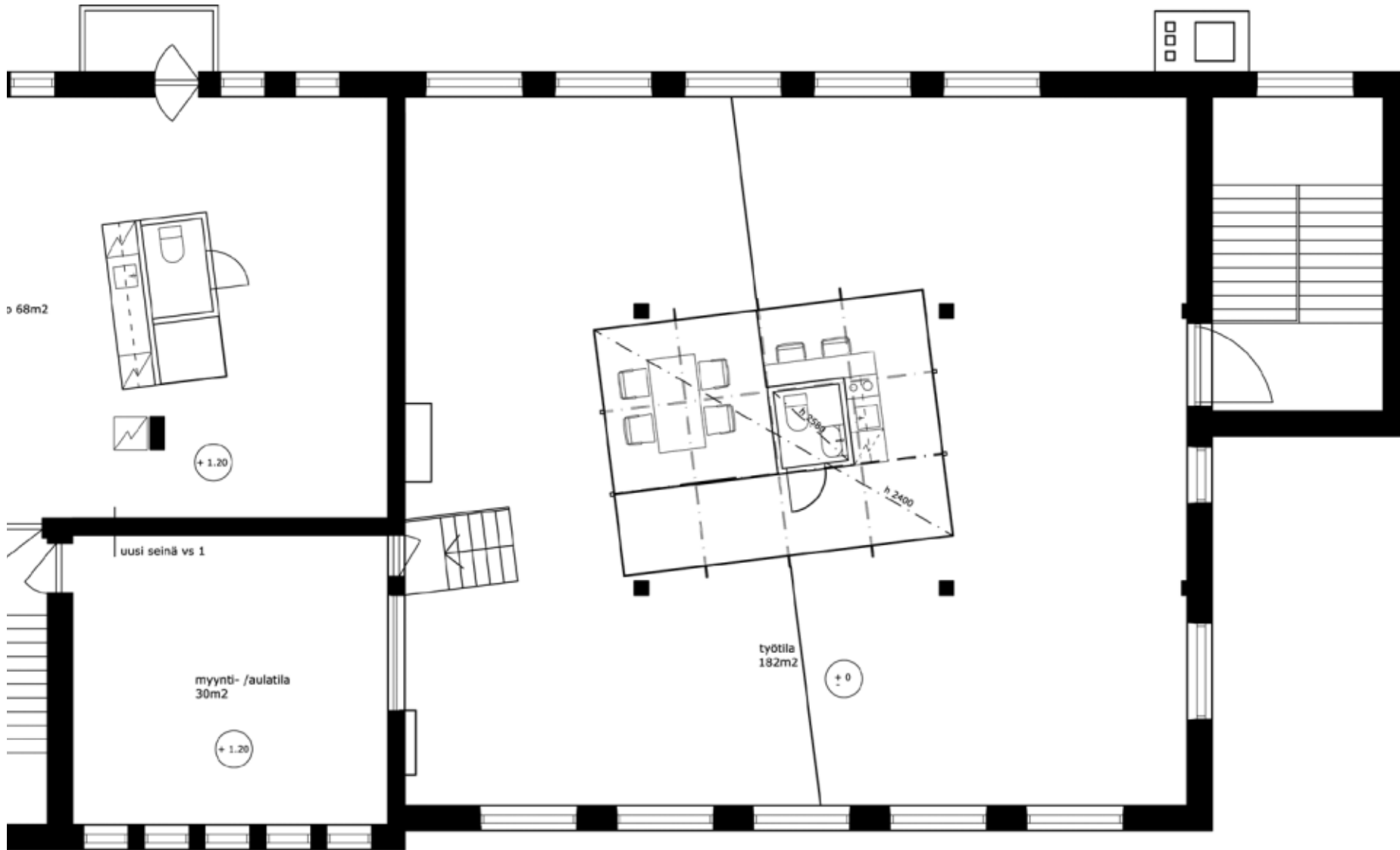
9 TILASUUNNITELMAN ESITTELY

Työtilan sydämeiksi muodostui keskusyksikkö, jossa keittiö, wc ja neuvotteluhuone. Keskusyksikkö sijoittuu pilareiden väliin. Yksikkö on asetettu kulkureitin suuntaisesti hieman vinoon, joka selkeyttää kulkua ja tuo jännitettä tilaan.

Salin jakautuu keskusyksikköön ja neljään eri työalueeseen. Alueita rajaa liukuseinät ja kulkureitit. Työalueita voi yhdistää tai liukuseinällä erottaa. Salin läpi kulku tapahtuu keskusyksikön kautta, jotta työrauha ei häiriintyisi. Yksikkö on helposti kaikkien työntekijöiden ulottuvilla menemättä kenenkään tilan läpi.

Keskusyksikkö on valoisa, kirkas, selkeä ja hieman viileäkin tila salissa, jossa alkuperäiset tiiliseinät otetaan esille maalin takaa. Salissa on reunusta-alueiden ja yksikön välissä jännitettä ja vuorovaikutusta materiaaleissa, tila-asettelussa ja tunnelmassa. Yksikkö on selkeästi moderni vanhassa tehtaassa.

POHJAKUVA

piirroset ei mittakaavassa

Salissa seinän koteloinnit poistetaan, jotta vanhat patterit tulee hi-enosti esille. Mahdolliset johdot kuljetetaan seinää pitkin siististi vierekkäin. Salin reunustoissa saa näkyä tietynlainen ronskius ja työn meininki. Viemäripaikat jätetään, mahdollisesti myöhemmin hyödynnettäväksi, kulmaan.

Tilan materiaaleissa pyritään reunustojen osalta säilyttämään tila alkuperäisessä asussa. Tiiliseinät otetaan näkyville ja lattiassa oleva muovimatto poistetaan antaen betonilattian näkyä. Betonilattia hiotaan ja lakataan.

Keskusyksikkö on sisäpuolelta sileä ja vaalea, jossa upotetut valaisimet, kodinkoneet ja astiat siististi paikoillaan piilossa. Keskusyksikön koko rakenne on näkyvissä. Kaikki lasirakenteet karkaistuja ja laminoituja. Rakenne on keskusyksikön seinien ulkopuolella. Kolmannesta kerroksesta tuleva näkee portailta keskusyksikön katon rakenteen. Katossa on kaksi lasikerrosta. Alimmainen silkipainettu valkoisella, laminoitu ja karkastu 10mm lasi, josta ei alhaalta näe läpi mutta on silti valoisa. Päällimmäinen lasi optiwhite laminoitu lasi, josta näkee välissä olevan rakenteen. Tukirakenteet ovat myös lasia. Lasipalkit tukevat lasiseiniä. Lasiheloja ja liimaa käytetään tukena, lisäksi wc toimii yksikön tukipilarina, johon katon lasipilarit tuetaan.

Haastavimpana oli rakenteen suunnittelu. Oikeanlaisten helojen löytäminen vaikeaa 16mm lasille, ja yleisesti arkkitehdit piirtää heloja paljon itse. Keskusyksikköni helan mallina Helsinki-Vantaan lentokentän aulan lasihelat.

Wc on tunnelmallinen ja hämärä. Kylmät led-valot valaisevat takaseinän ja sen kautta koko tilaa. Tila ei ole tarkoitus meikkaamiseen tai muuhun paljon valoa vaativaan toimintaan. Wc:ssä yhtenäinen muun tilan kanssa on silkipainettu lasikatto. Wc:n seinät sisäpuolelta nystyräpeltiä ja ulkopuolelta silkipainettua optiwhite-lasia. Pelti kiinnitetään popniiteillä.

Keittiöseinä on valoisa. Kaikki koneet on integroitu kaapistojen sisään. Kaapiston pinnat kiiltomaalattu ja taso on coriania. Vaalea ilme hallitsee keittiöseinää.

Yksikössä käytetään mahdollisimman paljon lasia, jotta näkymät säilyy tiiliseinään. Työn tekeminen saa myös näkyä. Tuulahduksena menneisyydestä wc:n pintamateriaali, joka on pelti. Kyseessä on ollut peltipaja.

Valaistus hoidetaan keskusyksikön osalta upotettavilla valaisimilla. Viileää tunnelmaa yksikköön tuo valaisimien monimetallilampput, jossa värinlämpötila 5700 Kelviniä. Salin osalta yleisvalona on ripustettavat valaisimet loistelampuilla. Valon lämpötila 3700 Kelviniä. Työskentelyvalaistuksen hoitaa vuokralainen itse. Yksikössä enemmän valoa, kuin salissa, jotta se "hohtaisi" tilassa.

Asunto ottaa mallia keskusyksikön muodosta. Asunnossa on myös yksikkö, johon keittiö, wc ja suihkutila sijoittuvat. Se on sijoitettu asunnon keskelle samaan kulmaan keskusyksikön kanssa. Yksikön seinät teräsrakenteiset, jossa uloimpana kerroksena valkoisella silkipainettu laminoitu lasi, kuten keskusyksikön wc:n seinissä. Erilaisuutena lasiin laminotu teräsputkikuva, joka viittaa rakennuksen menneisyyteen. Kattona lasi. Wc:n lattiassa on nystyrälevy ja seinillä valkoinen kaakeli.

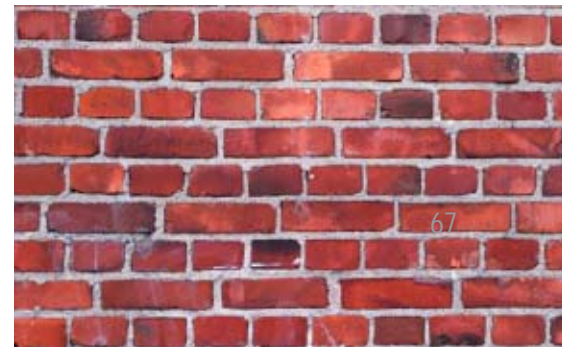
Witra 35847.41, 181x181x165. Martini. leveä heijastinkuppi
 Witra 35852.41, 341x 181x165. Martini.

Wc Niagara Link. Original Bathrooms
 Nystyrälevy S235JR. 5 X 1500 X 4000. Onninen
 Hana Vola RB1M.
 Allas Public Steel, IDO

Korkea tuoli Sand Air, sininen. Desalto keittiö
 Matala tuoli tuoli Sand, sininen. Desalto neuvotteluhuone
 Pöytä Tender 850 X 1700. Desalto neuvotteluhuone

10 ARVIOINTI JA JATKOKEHITYS

Aluesuunnitelman osalta työni oli haastava. Siirryin pois seinien sisäpuolelta ajattelemaan muutoksia laajemmassa mittasuhteessa. Työni oli laaja, eikä aika riittänyt tutkimaan kaikkea mitä Sopenkorpi olisi mahdollistanut. Sopenkorven alueen tukeminen oli haastavaa ja mielenkiintoista. Suuri kiinnostus alueeseen antoi voimaa etsiä tietoja historiasta, haastatella arkkitehtejä ja pohtia alueen merkitystä Lahdelle.

Toinen haasteellinen osa oli keskusyksikön lasirakenne, jossa konsultoin rakenteen osalta arkkitehtejä varmistaakseni rakenteen vahvuuden ja kestävyuden. Opin paljon lasista ja lasilla rakentamisesta.

Toivon, että työni aluesuunnitelman osalta aloittaa puheenvuoroa Sopenkorven tulevaisuuden suunnitelmien pohdintaan. Tällä hetkellä alue ei ole Lahden kaupungin asialistalla, mutta nopeasti sille on jotain tehtävä. Lakes teki vuonna 1999 Sopenkorven alueen tutkinnan, jossa jo ilmeni samoja ongelmia kuin tälläkin hetkellä.

LÄHTEET

Field, M., Irving, M. 1998. Lofts. Lawrence King

Florida, R. 2005. Luovan luokan esiinmarssi. Talentum, Helsinki

Kaila, P. 2003. Talotohtori. Rakentajan pikkujättiläinen. WS Bookwell

Knapas, M. 1999. Muistomerkki, rakennetun historian ulottuvuuksia. F.G. Lönnberg, Helsinki

Landry, C. 2004. The creative city, a toolkit for urban innovators. Earthscan, Lontoo.

Linnamäki, S., Sahlberg, M., Hakaste, H & Järnefelt, H. 2003. Rakennettu kestämaan – tutki ja opi. F.G Lönnberg, Helsinki

Lounatvuori, I & Putkonen, L. 2001. Rakennusperintömme, kulttuuriympäristön lukukirja. Karisto oy, Hämeenlinna

Miettinen, E. 2004. Metallijulkisivut arkkitehtuurissa. Tammerpaino oy, Tampere

Niskanen, R. 2000. Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisesti tärkeistä kohteista. Salpausselän kirjapaino, Kukkila

Rakennusperinnön tulevaisuus, puheenvuoroja teemavuoden aiheista. 2004. Ympäristöministeriö. Tammer-paino oy, Tampere

Tuppurainen, Y. 1988. RIL 174-1 Korjausrakentaminen I, yleiset perusteet. Hangon kirjapaino, Hanko

artikkelit

Sopenkorpi – kappale arkipäivän monitoimista Lahtea. 1971. Yrittävä häme 2/71, 8-9

Tompuri, V. 2004. Vanhasta viljasiihosta asuntoje Porissa. Rakennuslehti nro24, 14

Yrittäjät Sopenkovesta: laajentumistilaa ei ole. 1973. Lahden kunnallislehti 27.9/73, 7

julkaisemattomat lähteet

Högström, H. 2001. Kaapelitehdas – lyhyt historia. Katsaus kaapelitehtaan historiaan

haastattelut

Villberg, V. eläkeläinen, Sopen työntekijä vuodesta 1960.

Haastattelu 19.1.2006

elektroniset lähteet

(www.albertdock.com) Luettu tammikuu 2006

(www.bakerchocolatepts.com) Luettu helmikuu 2006

(www.uk.brandts.dk/wm139847) Luettu helmikuu 2006

(www.fiskars_history.pdf) Luettu helmikuu 2006

kuvalähteet

kuva	1-4	http://www.albertdock.fi
	5-8	http://www.bakerchocolatepts.com
	9	http://www.uk.brandts.dk/wm139847
	10-11	Miettinen, E. 2004. Metallijulkisivut arkkitehtuurissa. Tammerpaino oy, Tampere
	12	Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto. Kujaava Kuvakiila
	13	Lahden rakennusviraston ilmakeku
	14	Field, M., Irving, M. 1998. Lofts. Lawrence King
	15	Detail, English edition. Vol 2005, 1
	16	Detail, English edition. Vol 2005, 1
	17	Detail, English edition. Vol 2005, 1

kalustekuvat valmistajien
muut kuvat tekijän ottamia

LIITTEET

piirustukset

	piirustuksen sisältö	piirustuksen numero
1	työpiirustus pohjakuva 1:100 Leikkaus 1:100	100
2	työpiirustus purkukuva 1:100	102
3	työpiirustus lattiakaavio	103
4	työpiirustus katto- ja valaisinpiirustus 1:100 kato- ja valaisinpiirustus 1:50	104
5	työpiirustus pohja 1:50 projektit 1:50 detalji 1:5 detalji 1:1	105
6	työpiirustus leikkaus 1:20 detalji 1:5	106
7	työpiirustus detalji 1:5 liukuseinän periaatepiirustus 1:20	107
8	työpiirustus asunnon keskus pohjakuva 1:50 projektit 1:50	108

